

Uwagi ogólne

1. Informacje o **stanie i kierunkach wykorzystania powierzchni kraju** ujmowane są według form władania i grup rejestrowych w oparciu o nową ewidencję gruntów wprowadzoną rozporządzeniem Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 III 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (Dz. U. Nr 38, poz. 454).

Nowa ewidencja gruntów wprowadziła różnice zakresowe w stosunku do lat poprzednich, polegające głównie na włączeniu do użytków rolnych: gruntów rolnych zabudowanych (dotychczas ujmowanych w pozycji grunty zabudowane i zurbanizowane), gruntów pod stawami (ujmowanych w pozycji wody śródlądowe stojące) oraz rowów (które stanowiły odrębną pozycję).

Dane o **gruntach rolnych i leśnych wyłączonych na cele nierolnicze i nieleśne** dotyczą gruntów, za które pobrano należności i opłaty w trybie ustawy z dnia 3 II 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 16, poz. 78) z późniejszymi zmianami, która chroni wszystkie grunty rolne zaliczone do klas bonitacyjnych I–III oraz grunty rolne klas bonitacyjnych IV–VI wytworzone z gleb organicznych, nie uwzględnia natomiast gruntów klas V–VI wytworzonych z gleb pochodzenia mineralnego. Zgodnie z art. 12 ust. 15 ustawy rada gminy może podjąć uchwałę o objęciu ochroną na jej obszarze również gruntów zaliczonych do klas bonitacyjnych IV, IV^a, IV^b wytworzonych z gleb pochodzenia mineralnego.

Klasy bonitacyjne użytków rolnych określają jakość użytków rolnych pod względem przydatności do produkcji rolniczej; klasa I oznacza najwyższą wartość rolniczą, klasa VI — najniższą. Grunty przeznaczone pod zalesienia oznaczono symbolami: orne — RZ; pastwiska — PsZ.

Pod pojęciem **typu siedliskowego lasu** rozumie się kategorię siedlisk równoważnych pod względem przyrodniczym dla produkcji leśnej, charakteryzujących się określonym kompleksem elementów glebowo-gatunkowych, składem gatunkowym roślin dna lasu oraz doбором składu gatunkowego drzewostanu.

2. Dane o **gruntach zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania** dotyczą gruntów, które utraciły całkowicie wartości użytkowe (grunty zdewastowane) oraz gruntów, których wartość użytkowa zmalała w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także wadliwej działalności rolniczej (grunty zdegradowane).

Rekultywacja gruntów polega na nadaniu lub przywróceniu gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg.

Dane o **zasobach ważniejszych kopalin** dotyczą złóż i zasobów bilansowych udokumentowanych geologicznie z uwzględnieniem ich zagospodarowania, eksploatacji oraz przyrostów uzyskanych w wyniku nowych badań geologicznych.

General notes

1. Information regarding the **status and directions in land use** is classified according to ownership ship and register groups, according to a new land register as a result of the decree of the Minister of the Ministry of Regional Development and Construction from 29 III 2001 in regard to the registration of land and buildings (Journal of Laws, No. 38, item 454).

A new land register introduced differences in regard to scope in relation to previous years, primarily consisting in the inclusion of built-up agricultural land (which to date was included in the item "built-up and urbanised land"), land under ponds (included in the item "standing inland water") as well as ditches (which accounted for a separate item), in agricultural land.

Data regarding **agricultural and forest land designated for non-agricultural and non-forest purposes** concern land, for which payments and fees collected, based on the Law on Agricultural and Forest Land Protection, dated 3 II 1995 (Journal of Laws No. 16, item 78) with later amendments, which protects all agricultural land included in quality classes I–III, as well as agricultural land included in quality classes IV–VI, comprised of organic soils. It does not, however, include land of V–VI quality classes, originating from mineral-derived soils. In accordance with Art. 12, item 15 of the Law, a gmina council may also resolve to protect agricultural land of IV, IV^a, IV^b quality classes, originating from mineral-derived soils and located within the gmina.

Quality classes of agricultural land describe the quality of land in terms of value to agricultural production; class I corresponds to the highest agricultural value and class VI to the lowest. Land designated for afforestation is given the following symbols: RZ — for arable land and PsZ — for pastures.

The term **habitats type forest** is understood as a category of habitats which are equivalent in natural terms in regard to silvan production, and are characterized by a defined complex of soil-species elements, the flora constitution of the forest bed and the variety of tree species.

2. Data regarding **devastated and degraded land requiring reclamation and management** concern land which has completely lost its utility value (devastated land) and land, the utility value of which has declined, due to a worsening in natural conditions or environmental changes and industrial activity as well as to inappropriate agricultural practices (degraded land).

Reclamation of land consists in the restoration or assigning a utility or natural value to devastated or degraded land through appropriate landscaping, improving physical and chemical properties, regulating waterways, regenerating soils, strengthening scarps as well as constructing or reconstructing necessary roads.

Data regarding **main mineral resources** concern deposits and balance resources, which have been geologically documented, including their use, extraction, and increases obtained through new geological explorations.

Zasoby bilansowe jest to część zasobów geologicznych, spełniająca kryterium bilansowości, wymogi jakościowe i nadająca się, przy obecnym stanie techniki, do gospodarczego wykorzystania. Kryteria bilansowości to zespół warunków (granicznych wielkości) ekonomicznych, górniczych i przyrodniczych, jakie muszą być spełnione, aby zasoby mogły być uznane za bilansowe, tj. zapewniające opłacalną eksploatację.

3. Dane dotyczące **opadów** ustalono na podstawie pomiarów dobowych sum opadów, natomiast **odpływy wód** — na podstawie codziennych stanów wody w rzekach i pomiarów hydrometrycznych.

4. Informacje o **poborze wody** dotyczą:

- 1) w pozycji „na cele produkcyjne (poza rolnictwem, łowiectwem, leśnictwem oraz rybołóstwem i rybactwem)” — jednostek organizacyjnych wnoszących opłaty za pobór z ujęć własnych rocznie 5 dam³ i więcej wody podziemnej albo 20 dam³ i więcej wody powierzchniowej lub odprowadzających rocznie 20 dam³ i więcej ścieków;
- 2) w pozycji „nawodnienia w rolnictwie i leśnictwie oraz napelnianie i uzupełnianie stawów rybnych” — jednostek organizacyjnych rolnictwa, leśnictwa i rybactwa zużywających wodę na potrzeby nawadniania gruntów rolnych i leśnych o powierzchni od 20 ha oraz na potrzeby eksploatacji stawów rybnych o powierzchni od 10 ha;
- 3) w pozycji „eksploatacja sieci wodociągowej” — do 1998 r. przedsiębiorstw i zakładów wodociągowo-kanalizacyjnych, dla których organem założycielskim jest wojewoda oraz pozostających w zarządzie samorządów terytorialnych; od 1999 r. wszystkich jednostek nadzorujących pracę sieci wodociągowej (w tym również spółdzielni mieszkaniowych, spółek wodnych, zakładów usług wodnych, zakładów pracy itd.).

5. **Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych** to część zasobów, które z uwzględnieniem zasad ich ochrony i warunków technicznych mogą być pobierane z określonego poziomu wodonośności bez naruszania równowagi hydrogeologicznej.

Klasyfikacja jakości wód podziemnych według kryteriów dopuszczalnych wskaźników zanieczyszczeń oparta jest na wynikach badań prowadzonych przez Państwowy Instytut Geologiczny w ramach monitoringu jakości zwykłych wód podziemnych w sieci krajowej. Monitorowaniem objęto wody wgłębne i gruntowe.

Do **wód wgłębnych** zalicza się te wody podziemne, które zalegają pod nieprzepuszczalnymi utworami geologicznymi i posiadają dobrą lub średnią izolację przed wpływami zanieczyszczeń.

Wody gruntowe zasilane są bezpośrednio opadami atmosferycznymi. Są one słabo izolowane przed wpływami czynników antropogenicznych.

Do oceny jakości pobieranych próbek wody podziemnej stosuje się kryterium dopuszczalnych wskaźników jakości wód podziemnych w poszczególnych trzech klasach czystości, określonych w „Klasyfikacji jakości zwykłych wód podziemnych dla potrzeb monitoringu środowiska”, opracowanej przez Inspekcję Ochrony Środowiska. Przy kwalifikowaniu wody do odpowiedniej klasy, jako dopuszczalne przyjmowano przekroczenie wartości granicznych trzech wskaźników (z wyjątkiem wartości granicznych wskaźników o charakterze toksycznym). W przypadku stwierdzenia w badanej wodzie wyższego stężenia danego wskaźnika od określonego dla III klasy jakości, wodę kwalifikowano do klasy trzeciej.

Balance resources refer to those geological resources, that satisfy balance criteria, quality requirements, and that can be economically utilized at the present level of technology. Balance criteria, are a set of economic, mining and natural conditions (border values) that must be fulfilled in order for the resources to be acknowledged as balance resources, i.e., ensuring economic viability in extraction.

3. Data regarding **precipitation** were collected based on measurements of diurnal precipitation totals. **Water outflow** data were collected based on daily water levels in rivers as well as hydrometric measurements.

4. Information regarding **water withdrawal** concerns:

- 1) in the item "for production purposes (excluding agriculture, hunting, forestry and fishing)" — organizational entities making payments for the annual withdrawal of 5 dam³ or more of underground water, or 20 dam³ or more of surface water from their own sources, or discharging 20 dam³ or more of waste water annually;
- 2) in the item "irrigation in agriculture, forestry and fishing as well as filling and completing fishponds" — agricultural, forest and fishing organizational entities, consuming water for irrigating agricultural or forest land of 20 ha or more in area, and for the purpose of exploiting fishponds of 10 ha or more in area;
- 3) in the item "exploitation water-line system" — until 1998 companies and plants supplying water established by the voivod and managed by local self-governments, since 1999 all entities responsible for the management of the water-line system (including housing co-operatives, water companies, waterworks and workplaces).

5. **Exploitable underground water resources** are those resources that, in observing principles of conservation and their technical condition, may be withdrawn from a given aquifer horizon without disturbing the hydrogeological balance.

Classification of underground water quality, according to permissible pollution level criteria, is based on State Geological Institute research conducted as part of a national program of monitoring ordinary underground water quality. Monitoring includes both deep and ground waters.

Deep waters include those underground waters located underneath impervious geological formations and which possess good or average insulation against pollution.

Ground waters are directly supplied by atmospheric precipitation. They are poorly insulated against the influence of anthropogenic factors.

In order to evaluate the quality of collected samples, the criterion of permissible underground water quality indicators in three individual purity classes is used, as defined by the "Classification of Ordinary Underground Water Quality for the Purpose of Environmental Monitoring", compiled by the Inspectorate for Environmental Protection. In including waters to a given class, exceeding the value limit of the three indicators (with the exception of the value limits for indicators with a toxic character) was assumed as permissible. In the event of finding a greater concentration of a given indicator in the tested water than that defined for class III water, the water was classified as class III water.

6. Informacje o **czystości rzek** podano na podstawie badań monitoringowych jakości wód płynących.

Podstawę oceny stanu zanieczyszczenia rzek stanowią:

- wyniki badań jakości wód wykonanych przez wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska,
- pomiary wielkości przepływów rzek towarzyszące badaniom jakości wód, wykonane przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej,
- metoda interpretacji wyników badań polegająca na założeniu, że w każdym przekroju pomiarowym istnieje odpowiednia zależność między stężeniem zanieczyszczeń i przepływem wody,
- dopuszczalne wielkości wskaźników śródlądowych wód powierzchniowych w poszczególnych klasach czystości, które zawarte zostały w rozporządzeniu Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 XI 1991 r. (Dz. U. Nr 116, poz. 503).

Ocenę stanu zanieczyszczenia wód wyraża się zaliczeniem odcinków rzek do poszczególnych klas czystości. O przynależności wód do danej klasy czystości decyduje wskaźnik o najdłuższym zasięgu przekroczenia wartości normatywnej. Klasa I określa wody o najwyższym stopniu czystości.

Klasyfikację czystości wód według **kryterium fizykochemicznego** oparto na badaniach 23 cech fizyczno-chemicznych wody.

Klasyfikację czystości wód według **kryterium bakteriologicznego** opracowano na podstawie wyników badań miana coli typu fekalnego.

7. Informacje o **stanie czystości jezior** podano na podstawie wyników badań monitoringowych. Klasy czystości wód jezior określono według systemu oceny jakości jezior (opracowanego w Instytucie Ochrony Środowiska), w którym dobór wskaźników i ich normatywy są dostosowane do specyfiki wód jezior, a o ogólnej ocenie wód jeziora decydują wszystkie uwzględnione wskaźniki: fizyczne, chemiczne i biologiczne; ponadto wskaźniki: sanitarny (miano coli), normatywy zdrowotny (niektóre metale i pestycydy) oraz terenowe obserwacje biologiczne (śnięcie ryb lub giniecie innych organizmów wodnych) posiadają rangę wskaźników weryfikujących klasę czystości określoną na podstawie pozostałych oznaczeń.

8. Informacje o **ocenie sanitarnej wodociągów i studni oraz jakości wody** pobieranej z tych urządzeń od 2001 r. są opracowywane w nowym ujęciu (nieporównywalnym z latami poprzednimi) zgodnym z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 4 IX 2000 r. w sprawie warunków jakim powinna odpowiadać woda do picia i na potrzeby gospodarcze, woda w kąpieliskach oraz zasad sprawowania kontroli jakości wody przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. Nr 82, poz. 937); dane opracowano na podstawie wyników badań terenowo-laboratoryjnych wykonywanych przez stacje sanitarno-epidemiologiczne.

Wprowadzone zmiany w klasyfikacji wodociągów i studni polegają na pogrupowaniu wodociągów według ich wydajności dobowej (poprzednio wydzielano wodociągi: publiczne, zakładowe i lokalne) oraz podziale studni na publiczne i inne (obejmujące studnie zakładowe i przydomowe), z tym że nadzorowi podlegają tylko studnie, z których korzystają gospodarstwa agroturystyczne i sezonowe obiekty wypoczynkowe, znajdujące się w pobliżu potencjalnych źródeł zanieczyszczeń wody i na terenach objętych powodzią, na które

6. Information regarding the **purity of rivers** is given on the basis of monitoring surveys the quality of flowing waters.

The basis for evaluating river pollution is:

- results of the water quality survey conducted by the voivodship inspectorates for environmental protection,
- measurements regarding the flow rate of rivers, accompanying surveys of water quality, conducted by the Institute of Meteorology and Water Management,
- the method of interpreting survey results, consisting in the assumption that in each measuring cross-section a defined correlation exists between the concentration of pollutants and the rate of water flow,
- the permissible values of indicators for inland surface waters in individual purity classes, which were defined in the decree of the Minister of the Ministry of Environmental Protection, Natural Resources and Forestry, dated 5 XI 1991 (Journal of Laws No. 116, item 503).

The evaluation of water pollution is expressed by designating sections of rivers to individual purity classes. The purity class is established on the basis of the indicator exceeding its standard value to the greatest degree. Class I corresponds to waters with the greatest purity.

The classification of water according to the **physical-chemical criterion** is based on surveying 23 physical-chemical properties of water.

The classification of water according to the **bacteriological criterion** is based on the results of the coli test.

7. Information regarding the **purity of lakes** is given on the basis of monitoring surveys results. Purity classes for lake water are defined according to the system of evaluating lake quality (compiled by the Institute for Environmental Protection), in which the selection of indicators and their standards are adapted to the specific nature of lake water, and all of the considered indicators: physical, chemical and biological, determine the final evaluation of the lake water. Moreover, other indicators, such as the sanitary (coli test) and health standard (some metals and pesticides) indicators, as well as biological field observations (fish oxygen starvation or death of other water organisms) are also indicators verifying the purity class established on the basis of the other tests.

8. Information concerning the **sanitary evaluation of waterworks and wells as well as the quality of the water** drawn from these facilities since 2001 is compiled in new terms (not comparable with previous years), in accordance with the decree of the Minister of Health, dated 4 IX 2000 regarding the parameters that drinking water, water for commercial needs and water for recreational purposes should meet as well as the principles for monitoring the quality of water by organs of the State Sanitation Inspectorate (Journal of Laws No. 82, item 937); data is compiled on the basis of the results of field and laboratory tests conducted by sanitary-epidemiological stations.

The introduced changes in the classification of waterworks and wells consists in grouping waterworks according to their capacity (previously divided into: public, plant and local) as well as classifying wells into public and others (including plant wells and household wells), however only wells used by agrotourist farms and seasonal facilities, wells located near potential sources of water pollution and in flood prone areas as well as wells concerning which complaints have been filed

wpływają skargi mieszkańców. Na podstawie wyników analiz fizyczno-chemicznych i badań bakteriologicznych wyróżnia się dwie kategorie urządzeń — dostarczające wodę dobrą (tj. odpowiadającą wymaganiom sanitarnym) i dostarczającą wodę złą (tj. niespełniającą wymagań sanitarnych).

9. Dane dotyczące oceny jakości niektórych artykułów spożywczych opracowano na podstawie wyników badań laboratoryjnych w oparciu o analizy, m.in. mikrobiologiczne, chemiczne i organoleptyczne tych artykułów, prowadzone przez służby Państwowego Inspekcji Sanitarnej w punktach sprzedaży i Weterynaryjnego Inspektoratu Sanitarnego w punktach uboju (w zakresie mięsa) na mocy ustawy o warunkach zdrowotnych żywności i żywienia z dnia 25 XI 1970 r. (Dz. U. Nr 29, poz. 245) z późniejszymi zmianami, a od danych za 2002 r. — z dnia 11 V 2001 r. (Dz. U. Nr 63, poz. 634).

10. Dane o ściekach dotyczą ścieków odprowadzonych do wód powierzchniowych lub do ziemi (od 1998 r.) przez jednostki określone w ust. 4, pkt 1) i 3). Do tych samych jednostek odnoszą się dane o **wyposażeniu w oczyszczalnie ścieków**.

Jako **ścieki wymagające oczyszczania** przyjęto wody odprowadzane siecią kanałów lub rowów otwartych bezpośrednio do wód powierzchniowych lub do ziemi (od 1998 r.), lub do sieci kanalizacyjnej z jednostek produkcyjnych (łącznie z zanieczyszczonymi wodami z odwadniania zakładów górniczych i chłodniczymi), z innych jednostek oraz z gospodarstw domowych.

Wody chłodnicze są to ścieki o podwyższonej temperaturze powstałe w wyniku użycia wód do celów chłodniczych w procesach technologicznych.

Za **wody chłodnicze niewymagające oczyszczania** uznaje się wody, które spełniają następujące warunki:

- są odprowadzane do wód powierzchniowych oddzielnym systemem kanalizacji,
- ilości zanieczyszczeń w wodach chłodniczych po procesie produkcyjnym nie są większe od ilości zanieczyszczeń w wodach pobranych do celów chłodzenia,
- temperatura wód chłodniczych odprowadzonych do jezior oraz ich dopływów nie przekracza 26°C, a do pozostałych wód, z wyjątkiem morza terytorialnego, nie przekracza 35°C.

Dane o **ściekach oczyszczanych** dotyczą ścieków oczyszczanych mechanicznie, chemicznie, biologicznie oraz z podwyższonym usuwaniem biogenów i odprowadzonych do wód powierzchniowych.

Przez **ścieki oczyszczane mechanicznie** rozumie się ścieki poddane procesowi usuwania jedynie zanieczyszczeń nierozpuszczalnych, tj. ciał stałych i tłuszczów ulegających osadzeniu lub flotacji, przy użyciu krat, sit, piaskowników, odtłuszczyaczy współpracujących z osadnikami Imhoffa.

Chemiczne oczyszczanie ścieków polega na wytrącaniu niektórych związków rozpuszczalnych względnie ich neutralizacji metodami chemicznymi, takimi jak koagulacja, sorpcja na węglu aktywnym itp.

Biologiczne oczyszczanie ścieków następuje w procesie mineralizacji przez drobnoustroje w środowisku wodnym w sposób naturalny (np. poprzez rolnicze wykorzystanie ścieków, zraszanie pól, stawy rybne) lub w urządzeniach sztucznych (złoża biologiczne, osad czynny) i polega na usuwaniu ze ścieków zanieczyszczeń organicznych oraz związków biogennych i refrakcyjnych.

Podwyższone usuwanie biogenów w ściekach następuje w oczyszczalniach ścieków o wysokoelektywnych technologiach oczyszczania (głównie

by users are subject to monitoring. On the basis of results of physical-chemical analyses and bacteriological tests, two categories of facilities — supplying good water (i.e., meeting sanitary requirements) and supplying bad water (i.e., not meeting sanitary requirements) are distinguished.

9. Data concerning quality evaluation of some foodstuff articles were compiled on the basis of laboratory test results, based i.a., on microbiologic, chemical and organoleptic studies of these articles, conducted by the State Sanitary Inspectorate in sales outlets and the Veterinary Sanitary Inspectorate in slaughterhouses (in the case of meat) in accordance with the law regarding health standards of food and nutrition dated 25 XI 1970 (Journal of Laws No. 29, item 245) with later amendments and for data 2002 — dated 11 V 2001 (Journal of Laws No. 63, item 634).

10. Data regarding waste water concern waste water discharged into surface waters or into the ground (since 1998) by entities described in item 4, points 1) and 3). Data regarding **equipment with waste water treatment plants** concerns the same entities.

Waste water requiring treatment is understood as water discharged by means of open channel or ditch systems directly into surface waters or into the ground (since 1998) or sewerage system of entities engaged in production (including contaminated drainage water from mines and cooling water), other entities as well as households.

Cooling water comprises waste water with an increased temperature created in the process of using water for cooling purposes during technological processes.

Cooling water not requiring treatment is water which meets the following conditions:

- is discharged in surface waters by a separate sewerage system,
- the quantity of pollutants in cooling water after the production process is not greater than the amount of pollutants in water withdrawn for cooling purposes,
- the temperature of cooling water discharged into lakes and their inflows does not exceed 26°C as well as other waters, except territorial sea, does not exceed 35°C.

Data regarding **treated waste water** concern waste water treated mechanically, chemically, biologically, and with increased biogen removal, discharged into surface waters.

Mechanical treatment of waste water is understood as the process of removing only non-soluble pollutants, i.e., solid bodies and fats subject to settlement or floatation, through the use of grates, filters, grit chambers, grease traps in conjunction with Imhoff tanks.

Chemical treatment of waste water consists in precipitating certain soluble compounds, or their neutralization through chemical methods, such as coagulation, sorption on active carbon, etc.

Biological treatment of waste water occurs through mineralization processes caused by microorganisms in the natural water environment (e.g. through agricultural use of waste water, field irrigation, fish ponds) or in artificial facilities (biofilters, activated sludge) and consists in the removal of organic pollutants or biogenous and refractive compounds from sewage.

Increased biogen removal from sewage occurs in treatment plants with highly efficient treatment technologies (mostly biological, and also chemical)

biologicznych, a także chemicznych) umożliwiającą zwiększoną redukcję azotu i fosforu.

Dwustopniowe oczyszczanie mechaniczne i biologiczne lub mechaniczne i chemiczne odprowadzanych ścieków zakwalifikowano do wyższego stopnia oczyszczania (biologicznego lub chemicznego).

11. Informacje o całkowitej emisji głównych zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, tj. o emisji ze wszystkich źródeł są danymi szacunkowymi wyliczonymi na podstawie zużycia paliw i wskaźników technologicznych.

Dane o **emisji głównych gazów cieplarnianych** od 2000 r. uzyskiwane z Krajowego Centrum Inwentaryzacji Emisji zostały oszacowane zgodnie z międzynarodową metodologią IPCC (Międzyrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu). Według tej metodologii źródła emisji gazów cieplarnianych zostały podzielone na 6 kategorii, tj.: energia łącznie, procesy przemysłowe, wykorzystanie rozpuszczalników, rolnictwo, zmiany użytkowania gruntów i leśnictwo oraz odpady.

Informacje o źródłach i wielkości **emisji przemysłowych zanieczyszczeń powietrza** oraz o stanie wyposażenia i efektach eksploatacji urządzeń do redukcji tych zanieczyszczeń dotyczą jednostek organizacyjnych ustalonych przez Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych na podstawie określonej wysokości opłat wniesionych w 1986 r. za roczną emisję substancji zanieczyszczających powietrze według stawek określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 13 I 1986 r. w sprawie opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian (Dz. U. Nr 7, poz. 40) z późniejszymi zmianami.

Ustalona zbiorowość badanych jednostek utrzymywana corocznie, co w zasadzie zapewnia porównywalność, może być powiększana jedynie w szczególnych przypadkach, np. o jednostki nowo uruchomione lub rozbudowane o wysokiej skali progowej emisji zanieczyszczeń.

Dane o **emisji pyłów** dotyczą: pyłów ze spalania paliw, cementowo-wapienniczych i materiałów ogniotrwałych, krzemowych, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowych, sadzy oraz innych rodzajów zanieczyszczeń pyłowych.

Dane o **emisji gazów** dotyczą: dwutlenku siarki, tlenku węgla, tlenków azotu, węglowodorów oraz innych rodzajów zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla).

Dane o emisji pyłów i gazów obejmują emisję zorganizowaną oraz niezorganizowaną (wykazaną przez większość jednostek sprawozdawczych) w zasadzie określoną tylko z procesów technologicznych.

Wielkość emisji z poszczególnych źródeł i poszczególnych rodzajów zanieczyszczeń ustalona została albo na drodze pomiarów, albo na podstawie obliczeń z bilansu surowcowo-paliwowego w oparciu o wskaźniki emisji zanieczyszczeń dla charakterystycznych procesów technologicznych.

12. Informacje o całkowitej zawartości ozonu w atmosferze są wynikiem systematycznych obserwacji ozonu atmosferycznego, za pomocą spektrofotometru Dobsona. Jednostką całkowitej zawartości ozonu w atmosferze jest dobson (D), zwany również miliatmocentymetrem (m atm-cm). Całkowita zawartość ozonu w atmosferze wynosi 1 D, jeśli grubość warstwy ozonu zawartego w pionowym słupie powietrza o podstawie 1 cm² i sprowadzonego do warunków normalnych (ciśnienie 760 mm Hg i temperatura 0°C) wynosi 0,001 cm.

allowing for an increased reduction in nitrogen and phosphorus content.

Two step treatment, mechanical and biological or mechanical and chemical, of discharging waste water was classified as a higher degree of the treatment process (biological or chemical).

11. Information regarding total emission of main atmospheric pollutants, i.e., concerning emission from all sources, is estimated on the basis of fuel consumption and technological indicators.

Data regarding **emission of the main greenhouse gases** since 2000 received from National Emission Centre were estimated in accordance with the international methodology of IPCC (Intergovernmental Panel Climate Change). According to this methodology, the sources of emission of greenhouse gases were divided into 6 categories (i.e., total energy, industrial processes, utilization of solvents, agriculture, changes in land use and forestry as well as waste).

Information regarding the sources and amounts of **industrial atmospheric pollutant emissions** as well as the equipment reducing such pollutants and the effects of its utilization concerns organizational entities established by the Minister of the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources on the basis of the defined amount of fees borne in 1986 for the annual emission of substances polluting the air, according to rates defined in the decree of the Council of Ministers, dated 13 I 1986, regarding payments for economic use of the environment and modifications to it (Journal of Laws No. 7, item 40) with later amendments.

The established group of surveyed entities maintained annually which, in principle, assures comparability may only be increased in specific cases, e.g. by newly established or expanded entities with a high step scale of pollutant emission.

Data regarding **particulate emission** concern: particulates from the combustion of fuels, particulates from cement and lime, fire-resistant materials, silicates, artificial fertilizers, carbon and graphite, soot, as well as other types of particulates.

Data regarding **gas emission** concern: sulphur dioxide, carbon monoxide, nitrogen oxides, hydrocarbons, as well as other types of gaseous pollutants (excluding carbon dioxide).

Data regarding particulate and gas emission include organized and disorganized emission (emitted by most of the surveyed entities) estimated solely on the basis of technological processes.

The emission volumes of different pollutant types from various sources were estimated through measurements or on the basis of calculations of the raw material and fuel balance, based on pollutant emission indicators for the characteristic technological processes.

12. Information regarding the total atmospheric ozone content is the result of systematic observations of atmospheric ozone using the Dobson spectrophotometer. The dobson (D), also called the miliatmocentimetre (m atm-cm) is the unit of total atmospheric ozone content. The total atmospheric ozone content equals 1 D when the thickness of the ozone layer contained in an upright pillar of air with a 1 cm² base and reduced to normal conditions (pressure at 760 mm Hg, and temperature at 0°C) equals 0,001 cm.

13. Prezentowane w tabl. 22 dane dotyczą stężenia ceszu-137 w artykułach spożywczych, będącego skutkiem promieniowania jonizującego pochodzenia sztucznego.

Promieniowanie jonizujące jest pochodzenia: naturalnego, to promieniowanie kosmiczne i promieniowanie radionuklidów naturalnych obecnych w środowisku; **sztucznego,** to promieniowanie spowodowane stosowaniem źródeł promieniotwórczych, urządzeń techniki radiacyjnej oraz wybuchami jądrowymi i awariami obiektów jądrowych.

Nuklid — atom określony liczbą masową i atomową.

Radionuklid — nuklid o własnościach promieniotwórczych.

Stężenie radionuklidu — aktywność radionuklidu w jednostce objętości.

Aktywność radionuklidu (radioaktywność) — liczba samoistnych przemian jądrowych zachodzących w jednostce czasu, w określonej masie danego nuklidu promieniotwórczego. Jednostką aktywności jest bekerel (Bq). 1 Bq oznacza jedną przemianę w ciągu sekundy.

14. Odpady oznaczają każdą substancję lub przedmiot należący do jednej z kategorii określonych w załączniku nr 1 ustawy z dnia 27 IV 2001 r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628), których posiadacz pozbawia się, zamierza pozbyc się lub do ich pozbycia się jest obowiązany.

Informacje o odpadach za lata 2000 i 2001 opracowane zostały na podstawie klasyfikacji odpadów zgodnej z Europejskim Katalogiem Odpadów, a za 2002 r. zgodnie z katalogiem odpadów (wprowadzonym w życie 1 I 2002 r.) opartym o Listę Odpadów wprowadzoną do prawodawstwa Unii Europejskiej z dniem 1 I 2002 r.

Informacje o ilości i rodzajach odpadów dotyczą zakładów, które wytworzyły w ciągu roku powyżej 1 tys. t odpadów lub nagromadziły 1 mln t i więcej odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych).

Przez **odzysk odpadów** rozumie się wszelkie działania, niestwarzające zagrożenia dla życia, zdrowia ludzi lub dla środowiska, polegające na wykorzystaniu odpadów w całości lub w części, lub prowadzące do odzyskania z odpadów substancji, materiałów lub energii i ich wykorzystania.

Przez **unieszkodliwianie odpadów** rozumie się poddanie odpadów procesom przekształceń biologicznych, fizycznych lub chemicznych w celu doprowadzenia ich do stanu, który nie stwarza zagrożenia dla życia, zdrowia ludzi lub dla środowiska.

Magazynowanie odpadów to czasowe przetrzymywanie lub gromadzenie odpadów przed ich transportem, odzyskiem lub nieszkodliwianiem.

Przez **odpady składowane** należy rozumieć odpady usunięte na składowiska (wysypiska, hałdy, stawy osadowe) własne zakładów lub obce.

Dane o **odpadach dotychczas składowanych (nagromadzonych)** dotyczą ilości odpadów zdeponowanych na terenach własnych zakładów w wyniku składowania w roku sprawozdawczym i w latach poprzednich.

15. **Ochrona przyrody i krajobrazu** polega na tworzeniu parków narodowych i rezerwatów przyrody, uznaniu za pomniki przyrody poszczególnych tworów przyrody i ich skupień, wprowadzeniu ochrony gatunkowej roślin i zwierząt zagrożonych w swym bycie lub rzadko występujących, tworzeniu parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu i innych form ochrony, jak: stanowiska

13. Presented in table 22 data concern caesium-137 concentrations in food products resulting from man-made ionising radiation.

Ionising radiation of: natural origin consists of cosmic radiation and natural radionuclides present in the environment; **man-made** caused by using of radioactive sources, radiation technique installations, nuclear weapons tests and nuclear accidents.

Nuclide — species of atom characterized by its mass number and atomic number.

Radionuclide — nuclide that emits ionising radiation.

Radionuclide concentration — radionuclide activity in the unit of volume.

Radionuclide activity (radioactivity) — refers to the number of spontaneous nuclear changes occurring within a time unit in a given mass of a given radioactive nuclide. The unit of radioactivity is the becquerel (Bq). 1 Bq equals one change per second.

14. **Waste** shall mean any substance or object in one of the categories listed in Annex I to the Act of 27 IV 2001 on Waste (Journal of Laws No. 62, item 628), which the holder thereof discards or intends or is required to discard.

Information regarding waste for the years 2000 and 2001 was compiled on the basis of a classification of waste in accordance with the European Waste Catalogue, for the 2002 on the basis of a catalogue of waste (introduced 1 I 2002), based on List of Waste introduced into legislation of the European Union 1 I 2002.

Information regarding the **quantity and type of waste** concerns plants which generated over 1 thous. t of waste in the course of the year or accumulated 1 mln t of waste and more (excluding municipal waste).

Recovery of waste shall mean any operations which do not endanger human life and health or the environment, consisting in the use of waste in whole or in part, or leading to extraction and use of substances, materials or energy.

Treatment of waste shall mean the submission of waste to the processes of biological, physical or chemical treatment as a result of which the nature of waste does not pose risks to human life and health or the environment.

Waste storage shall mean temporary waste storage or collection prior to its transport, recovery to treatment.

Landfilled waste is understood as waste transferred to landfill areas (landfills, waste dumps, sludge tanks) of the plant generating it or to other areas.

Data regarding **landfilled up to now (accumulated) waste** concern the quantity of waste deposited on the grounds of the plants generating it as a result depositing it during the reporting and previous years.

15. **Nature and landscape protection** consists in creating national parks and nature reserves, acknowledging individual natural objects or their clusters as natural monuments, introducing protection for endangered or rare species of flora and fauna, creating scenic parks, protected landscape areas and other forms of protection such as: docu-

dokumentacyjne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, użytki ekologiczne.

Parki narodowe są najwyższą formą ochrony przyrody tworzoną w celu zachowania w niezmienionym stanie najbardziej cennych fragmentów przyrody. Park narodowy obejmuje obszar chroniony, wyróżniający się szczególnie wartościami naukowymi, przyrodniczymi, społecznymi, kulturowymi i wychowawczymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega całość przyrody oraz swoiste cechy krajobrazu. Wszelkie działania na terenie parku narodowego podporządkowane są ochronie przyrody.

Rezerwat przyrody jest obszarem, na którym zachowane są w stanie naturalnym lub mało zmienionym ekosystemy, określone gatunki roślin i zwierząt, elementy przyrody nieożywionej mające istotną wartość ze względu na naukowych, przyrodniczych, kulturowych lub krajobrazowych.

Parki krajobrazowe są przestrzennie wydzielonymi obszarami o ściśle określonych granicach, poddany ochronie ze względu na nieprzeciętne właściwości naturalne środowiska przyrodniczego oraz wysokie walory estetyczne i turystyczne krajobrazu. Na terenie parku obowiązuje zakaz lokalizacji inwestycji, które powodują degradację środowiska.

Obszar chronionego krajobrazu jest przestrzennie wydzieloną jednostką o ściśle określonych granicach, poddaną ochronie ze względu na mało zniekształcone środowisko przyrodnicze, zachowujące zdolności równowagi biologicznej. Na obszarach chronionego krajobrazu zabronione jest fizyczne i chemiczne zanieczyszczanie środowiska.

Stanowiska dokumentacyjne są to niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do udostępnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych oraz fragmenty eksploatowanych i nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe wyznacza się w celu ochrony wyjątkowo cennych fragmentów krajobrazu naturalnego i kulturowego, dla zachowania jego wartości estetycznych.

Użytki ekologiczne są to zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk, jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne „oczka wodne”, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce itp.

Lasy ochronne są to obszary leśne, których głównym zadaniem jest zachowanie na danym terenie i w jego otoczeniu niezmienionych stosunków glebowych, klimatycznych, wodnych, a także estetyczno-krajobrazowych. Rozporządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 VIII 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznawania lasów za ochronne oraz zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej (Dz. U. Nr 67, poz. 334) zostały wprowadzone dodatkowe kategorie ochronności lasów: nasienne, cenne pod względem przyrodniczym, na stałych powierzchniach badawczych i doświadczalnych, w miastach i wokół miast, wokół uzdrowisk i sanatoriów, o szczególnym znaczeniu dla obronności kraju, stanowiące ostoję zwierzyzny.

mentation sites, natural and scenic complexes and ecological areas.

National parks are the highest form of environmental protection, created for the purpose of maintaining the most valuable natural areas. National park comprises protected areas with particularly outstanding scientific, natural, social, cultural and educational characteristics not smaller than 1000 hectares where the environmental as a whole, including landscape characteristics, is protected. Any activity within a national park is subordinated to protection of the environment.

A **nature reserve** is an area in which defined species of flora and fauna and elements of inanimate nature, having a significant scientific, natural, cultural or scenic value, are maintained in their natural or insignificantly altered ecosystems.

Scenic parks are areas with strictly defined boundaries, subject to protection due to the outstanding properties of their natural environment as well as the high aesthetic and tourist value of the landscape. Investment activities which result in a degradation of the natural environment are prohibited in these parks.

Area of protected landscape are areas with strictly defined boundaries, subject to protection due to the relatively unchanged natural environment and capable of maintaining a biological balance. Physical and chemical pollution of the natural environment is prohibited in these areas.

Documentation sites are sites where geological formations, fossil accumulations or mineral objects occur as well as exploited and discarded opencast and underground workings which are not visible on the surface or can be rendered accessible and are important for scientific and educational reasons.

Natural and scenic complexes are created for the purpose of protecting extremely valuable fragments of the natural and cultural environment and preserving their aesthetic values.

Ecological areas comprise the remains of ecosystems which are worthy of protection and having a significance in maintaining unique gene pools and environment types, such as: natural water basins, field and forest ponds, tree and bush clusters, swamps, peat-bogs, dunes, areas of unused flora, old river-beds, rock outcrops, scarps, gravel-banks, etc.

Protective forests are forest areas, the main purpose of which is maintaining the soil, climatic, water as well as aesthetic and landscape values in a given area and its surroundings. Additional categories of protective forests, i.e., seed, valuable in terms of the natural environment, with fixed research and experimental areas, in cities and surrounding cities, around health resorts and sanatoria, with particular significance for national defence and comprising a wildlife refuge, were established in the decree of the Minister of the Ministry of Environmental Protection, Natural Resources and Forestry, dated 25 VIII 1992, regarding detailed procedures of acknowledging forests as protective and managing their resources (Journal of Laws No. 67, item 334).

Nature monuments are individual natural objects, or their clusters, protected due to their scientific, cultural, historic and commemorative values as well as due to their unique landscape characteristics.

Pomniki przyrody są to pojedyncze twory przyrody lub ich skupiska chronione ze względu na szczególne wartości naukowe, kulturowe, historyczno-pamiętkowe oraz swoiste cechy krajobrazu.

16. Strefy uszkodzenia lasów — na skutek szkodliwego oddziaływania gazów i pyłów emitowanych do atmosfery — ustalają nadleśnictwa Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, zgodnie z obowiązującą instrukcją urządzania lasu, w oparciu o rejestrowane zmiany powstałe w drzewostanach, głównie aparacie asymilacyjnym drzew, ich przyroście i żywotności.

Stopnie (klasy) uszkodzenia drzew w lasach ustalono na podstawie wyników uzyskanych z monitoringu biologicznego. Określono je na podstawie szacunku defoliacji (ubytku) i odbarwienia aparatu asymilacyjnego drzew. Kryteria te są zgodne z metodologią przyjętą w międzynarodowym programie ONZ — UNEP i EKG — dotyczącym monitoringu wpływu zanieczyszczeń powietrza na lasy.

17. Dane o wydatkach inwestycyjnych i efektach rzeczowych inwestycji ochrony środowiska i gospodarki wodnej prezentuje się zgodnie z Polską Klasyfikacją Statystyczną Dotyczącą Działalności i Urzędzeń Związanych z Ochroną Środowiska, wprowadzoną rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2 III 1999 r. (Dz. U. Nr 25, poz. 218). Klasyfikacja ta opracowana została na podstawie Międzynarodowej Standardowej Statystycznej Klasyfikacji EKG/ONZ Dotyczącej Działalności i Urzędzeń Związanych z Ochroną Środowiska i Europejskiego Systemu Zbierania Informacji Ekonomicznych Dotyczących Ochrony Środowiska (SERRIE) wdrożonego przez Unię Europejską.

18. Fundusze ekologiczne (Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych) są to fundusze tworzone z **opłat za korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian**, tj. kwot pieniężnych pobieranych za emisję zanieczyszczeń powietrza, składowanie odpadów, usuwanie drzew lub krzewów oraz za pobór i korzystanie z wód i wprowadzanie ścieków do wód lub ziemi, opłat za wyłączenie gruntów rolnych na cele nierolnicze oraz z **kar za naruszenie wymagań w zakresie ochrony środowiska**, a także innych kwot ustalonych przez terenowe organy administracji rządowej oraz samorządowej. Środki funduszy przeznaczone są na finansowanie w całości lub w części działalności związanej z ochroną środowiska i gospodarką wodną.

16. Damaged forest zones, being the result of the detrimental effects of gases and particulates released into the atmosphere are established by the State Forests Inspectorates in accordance with the existing instructions regarding forest management, on the basis of registered changes in forest stands, and mainly in the needles and leaves, their growth and life-span.

The **degree (classes) of tree damage in forests** was established on the basis of results obtained from biological monitoring and defined on the basis of estimated defoliation (loss) and discolouration of the needles and leaves. These criteria are in accordance with the methodology of the international UN programmes, UNEP and ECE, concerning the monitoring of the influence of air pollutants on forests.

17. Data regarding investment expenditures and tangible effects of investments in environmental protection and water management are presented in accordance with the Polish Statistical Classification of Environmental Protection and Facilities, introduced on the basis of the decree of the Council of Ministers, dated 2 III 1999 (Journal of Laws No. 25, item 218). This classification was compiled on the basis of ECE/UN Single European Standard Statistical Classification of Environmental Protection Activities and Facilities as well as with European System for the collection of Economic Information on the Environment (SERRIE), implemented by the European Union.

18. Ecological funds (Environmental Protection and Water Management Funds and Agricultural Land Protection Fund) are funds created from income originating from **fees for use of the natural environment and for introducing changes to it**, i.e.: payments collected for releasing air pollutants, storing waste, the removal of trees and bushes as well as for the abstraction and use of water and releasing sewage into water or the ground, payments for designating agricultural land for non-agricultural purposes, **finances for violating the requirements of environmental protection** issued for exceeding the permissible norms of released pollutants as well as other payments established by regional divisions of the state and local self-government administration. These funds are used to finance, in part or in full, activity connected with environmental protection and water management.

TABL. 1 (12). **STAN GEODEZYJNY I KIERUNKI WYKORZYSTANIA POWIERZCHNI KRAJU^a**

Stan w dniu 1 I

GEODESIC STATUS AND DIRECTIONS OF LAND USE^a

As of 1 I

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002		2003		przyrost (+) lub ubytek (–) w tys. ha w stosunku do 2002 r. increase (+) or decrease (–) in thous. ha in relation to 2002	SPECIFICATION
	stan ewidencyjny		register status			
	w tys. ha <i>in thous. ha</i>	na 1 miesz- kańca w ha <i>per capita^b in ha</i>	w tys. ha <i>in thous. ha</i>	na 1 miesz- kańca w ha <i>per capita^b in ha</i>		
Powierzchnia ogólna^c	31269	0,81	31269	0,82	—	Total area^c
w tym:						<i>of which:</i>
Użytki rolne	19162	0,50	19185	0,50	+23	Agricultural land
w tym:						<i>of which:</i>
grunty orne, sady, łąki i pa- stwiska trwałe	18462	0,48	18427	0,48	–34	<i>arable land, orchards, perma- nent meadows and pastures</i>
grunty rolne zabudowane	509	0,01	569	0,02	+60	<i>agricultural built-up areas</i>
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	9147	0,24	9199	0,24	+53	<i>Forest land as well as woody and bushy land</i>
Grunty zabudowane i zurbani- zowane	1523	0,04	1453	0,04	–70	<i>Built-up and urbanized areas</i>
w tym: tereny mieszkaniowe	236	0,01	187	0,00	–49	<i>of which: residential areas</i>
tereny przemysłowe	93	0,00	94	0,00	+1	<i>industrial areas</i>
tereny komunikacyjne	939	0,02	930	0,02	–9	<i>transport areas</i>
użytki kopalne	37	0,00	36	0,00	–1	<i>minerals</i>
Grunty pod wodami	640	0,02	645	0,02	+5	<i>Lands under waters</i>
w tym powierzchniowymi	562	0,01	568	0,01	+5	<i>of which surface waters</i>
plynącymi	458	0,01	460	0,01	+2	<i>flowing</i>
stojącymi	105	0,00	107	0,00	+2	<i>standing</i>
Nieużytki	495	0,01	493	0,01	–2	<i>Wasteland</i>

^a Patrz uwagi ogólne, ust. 1 na str. 9. ^b Stan ludności w dniu 31 XII, odpowiednio dla lat 2001 i 2002. ^c Obszar lądowy (łącznie z wodami śródlądowymi) oraz część morskich wód wewnętrznych; patrz dział „Geografia”, uwaga do tabl. 2 na str. 2.
Źródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

^a See general notes, item 1 on page 9. ^b Population as of 31 XII, respectively for 2001 and 2002. ^c Land area (including inland waters) as well as a part of internal waters; see the chapter "Geography", note to table 2 on page 2.

Source: data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

TABL. 2 (13). **GRUNTY ROLNE WYŁĄCZONE NA CELE NIEROLNICZE I LEŚNE NA CELE NIELEŚNE^a**AGRICULTURAL LAND DESIGNATED FOR NON-AGRICULTURAL PURPOSES
AND FOREST LAND DESIGNATED FOR NON-FOREST PURPOSES^a

WYSZCZEGÓLNIENIE	1995	2000	2001	2002	SPECIFICATION
	w ha in ha				
OGÓŁEM	2287	2894	3452	3276	GRAND TOTAL
WEDŁUG RODZAJÓW GRUNTÓW BY TYPE OF LAND					
Użytki rolne	1419	1501	1875	1767	Agricultural land
klasy bonitacyjne:					quality classes:
I—III	876	1053	1135	906	I—III
IV ^b	431	393	631	816	IV ^b
V i VI oraz VI RZ i PsZ	112	55	109	45	V and VI as well as VI RZ and PsZ

^a W trybie obowiązujących przepisów prawnych o ochronie gruntów rolnych i leśnych. ^b Użytki rolne pochodzenia mineralnego i organicznego.

^a According to the existing legal regulations on the protection of agricultural and forest land. ^b Agricultural land of mineral and organic origin.

TABL. 2 (13). GRUNTY ROLNE WYŁĄCZONE NA CELE NIEROLNICZCE I LEŚNE NA CELE NIELEŚNE^a (dok.)

AGRICULTURAL LAND DESIGNATED FOR NON-AGRICULTURAL PURPOSES
AND FOREST LAND DESIGNATED FOR NON-FOREST PURPOSES^a (cont.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	1995	2000	2001	2002	SPECIFICATION
	w ha in ha				
WEDŁUG RODZAJÓW GRUNTÓW (dok.) BY TYPE OF LAND (cont.)					
Inne grunty rolne ^c	466	675	1052	1093	Other agricultural land ^c
Grunty leśne	402	718	525	416	Forest land
w tym typy siedliskowe lasów:					of which forest habitats:
Las: świeży, wilgotny, łęgowy i górski oraz ols jesionowy i górski	19	98	32	43	Forest: fresh, humid, riparian and mountain as well as ash-tree
Las mieszany: świeży, wilgotny i bagienny, wyżowy, górski i ols	70	154	48	95	Mixed forest: fresh, humid and marshy, highland, mountain and wet leafy
Bór mieszany: świeży, wilgotny, bagienny, wyżowy i górski	118	175	144	97	Mixed coniferous forest: fresh, humid and marshy, highland and mountain
Bór: świeży, wilgotny i górski	173	271	263	168	Coniferous forest: fresh, humid and moun- tain
suchy i bagienny	22	20	38	13	dry and marshy

WEDŁUG KIERUNKÓW WYŁĄCZENIA BY DIRECTIONS OF DESIGNATION					
wyłączone:					designated for:
Na tereny osiedlowe	925	1121	1370	1071	Residential areas
Na tereny przemysłowe	250	375	633	407	Industrial areas
Pod drogi i szlaki komunikacyjne	108	615	339	388	Roads and communication trails
Pod użytki kopalne	429	304	412	464	Minerals
Na inne cele	575	479	698	946	Other purposes

^a W trybie obowiązujących przepisów prawnych o ochronie gruntów rolnych i leśnych. ^c Do 2001 r. określane jako stawy rybne i inne.

Źródło: w zakresie wyłączonych w trybie przepisów prawnych o ochronie gruntów rolnych i leśnych: gruntów rolnych — dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, gruntów leśnych — dane Ministerstwa Środowiska.

^a According to the existing legal regulations on the protection of agricultural and forest land. ^c Until 2001 defined as fishponds and others.

Source: in regard to designated land according to the legal regulations on the protection of agricultural and forest land: agricultural land — data of the Ministry of Agriculture and Rural Development, forest land — data of the Ministry of Environment.

TABL. 3 (14). GRUNTY ZDEWASTOWANE I ZDEGRADOWANE WYMAGAJĄCE REKULTYWACJI
I ZAGOSPODAROWANIA ORAZ GRUNTY ZREKULTYWOWANE I ZAGOSPODAROWANE

DEVASTATED AND DEGRADED LAND REQUIRING RECLAMATION AND MANAGEMENT
AS WELL AS RECLAIMED AND MANAGED LAND

GRUNTY	1995	2000	2001	2002	LAND
	w ha in ha				
Zdevastowane i zdegradowane (stan w dniu 31 XII)	72245	71473	68483	70884	Devastated and degraded (as of 31 XII)
Zrekultywowane (w ciągu roku)	2698	2235	2033	1991	Reclaimed (during the year)
Zagospodarowane (w ciągu roku)	1864	1222	1362	1137	Managed (during the year)

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Source: data of the Ministry of Agriculture and Rural Development.

TABL. 4 (15). **ZASOBY WAŻNIEJSZYCH KOPALIN W 2002 R.**

Stan w dniu 31 XII

MAJOR MINERAL RESOURCES IN 2002

As of 31 XII

KOPALINY	Liczba złóż Number of deposits		Zasoby złóż udokumentowanych geologicznie w mln t Geologically documented deposit resources in mln t			MINERALS
	ogółem total	w tym zago- spoda- rowane of which exploited	ogółem total	w tym zago- spoda- rowane of which exploited	przyrost (+) lub ubytek (–) w stosunku do 2001 r. ^a increase (+) or decrease (–) in relation to 2001 ^a	
Surowce energetyczne						Fuels
Ropa naftowa	85	73	13	12	–0,3	Crude petroleum
Gaz ziemny	245	183	149 ^b	128 ^b	+10,7 ^b	Natural gas
Metan pokładów węgla . .	43	18	80 ^b	12 ^b	–11,0 ^b	Coal bed methane
Węgiel kamienny	128	46	44084	15888	–1815,4	Hard coal
Węgiel brunatny	76	10	13861	2014	–63,0	Lignite
Surowce metaliczne						Metallic raw materials
Rudy cynku i ołowiu . . .	21	3	180	41	–0,4	Zinc and lead ores
Rudy miedzi	14	5	2369	1451	–77,4	Copper ores
Surowce chemiczne						Chemical raw materials
Siarka ^c	17	4	471	41	–30,5	Sulphur ^c
Sól kamienna	20	4	80251	8327	–95,2	Rock-salt
Surowce skalne						Mineral resources
Wapień i margle dla przemy- słu cementowego i wapien- niczego	176	38	17384	6171	–0,8	Limestone and marls for the cement and lime industry
Kamienie drogowe i budo- wlane	534	216	8065	3860	–10,5	Road and building stones
Piasek do produkcji betonów komórkowych i cegły wa- pienno-piaskowej ^d . . .	158	51	727	149	+0,2	Sand for the production of cellular concrete, and cal- cium-sand bricks ^d
Piasek podsadzkowy . . .	33	10	4693	1196	–10,9	Filling sand
Piasek formierski	77	11	352	118	–0,8	Moulding sand
Surowce szklarskie ^e . . .	30	7	605	138	–2,2	Glass raw materials ^e
Gliny ogniotwale	18	4	56	6	–0,6	Fire-resistant clay
Gliny ceramiczne	28	7	141	11	–0,2	Ceramic clay
Dolomity	11	4	352	163	–2,1	Dolomites
Kruszywo naturalne	4655	1676	14454	3239	+66,7	Gravel aggregate
Surowce ilaste ceramiki budo- wlanej	1205	390	3993	628	–3,3	Argillaceous raw materials for construction ceramics

^a Na podstawie danych ostatecznych za 2001 r. ^b W km³. ^{c–e} Do 2001 r. określane jako: ^c — siarka rodzima, ^d — piasek kwarcowy do produkcji cegły i betonów, ^e — piasek szklarski.

Źródło: dane Państwowego Instytutu Geologicznego.

^a On the basis of final data for 2001. ^b In km³. ^{c–e} Until 2001 defined as: ^c — native sulphur, ^d — quartz sand for the production of bricks and concrete, ^e — glass-sand.

Source: data of the State Geological Institute.

TABL. 5 (16). **ZASOBY WODNE I POBÓR WODY**
WATER RESOURCES AND WITHDRAWAL

WYSZCZEGÓLNIENIE	1995	2000	2001	2002	SPECIFICATION
Opady^a w: mm	655,7	630,9	743,4	673,3	Precipitation^a in: mm
km³	205,0	197,3	232,4	210,5	km³
Odpływy^b w km³	61,6	71,0	70,1	73,4	Outflow^b in km³
na 1 km ^{2c} w dam ³	197,0	227,1	224,2	234,9	per km ^{2c} in dam ³
na 1 mieszkańca w dam ³	1,6	1,8	1,6	1,9	per capita in dam ³
W tym z obszaru kraju w km ³	54,4	61,9	61,2	65,3	Of which from the area of the country in km ³
na 1 km ² w dam ³	173,9	198,0	195,7	208,8	per 1 km ² in dam ³
na 1 mieszkańca w dam ³	1,4	1,6	1,6	1,7	per capita in dam ³
Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w hm³	12065,5	11048,5	10683,5	10833,5	Water withdrawal for needs of the national economy and population in hm³
ze źródeł:					from sources:
wód powierzchniowych	10078,0	9150,6	8899,1	9066,7	surface waters
wód podziemnych	1720,7	1747,3	1660,1	1656,6	underground waters
wód z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych (użytych do produkcji)	266,9 ^d	150,6	124,4	110,2	drainage water from mines and building constructions (used for production)
na cele:					for purposes of:
Produkcyjne (poza rolnictwem, łowiectwem, leśnictwem oraz rybołóstwem i rybactwem) — z ujęć własnych	8431,6	7637,9	7432,8	7554,8	Production (excluding agriculture, hunting and forestry and fishing) — from own intakes
Nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz napełniania i uzupełniania stawów rybnych	1176,8	1060,6	1033,3	1108,2	Irrigation in agriculture and forestry as well as filling and completing fish-ponds
Eksploatacji sieci wodociągowej ^e	2457,1	2350,1	2217,5	2170,5	Exploitation water-line system ^e

^a Łącznie z obszarami zlewni poza granicami kraju; dane obliczono metodą regionów — z 1376 punktów obserwacyjnych.
^b Łącznie z dopływami z zagranicy. ^c Powierzchni ogólnej kraju. ^d Bez wód z odwadniania obiektów budowlanych. ^e Pobór wody na ujęciach przed wtłoczeniem do sieci.

Źródło: w zakresie opadów i odpływów — dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej.

^a Including catchment basins outside the borders of the country; data were compiled using the regional method — 1376 observation points. ^b Including foreign tributaries. ^c Total area of the country. ^d Excluding drainage water from building constructions. ^e Water withdrawal by intakes before entering the water system.

Source: in regard to precipitation and outflow — data of the Institute of Meteorology and Water Management.

TABL. 6 (17). **ZASOBY EKSPLOATACYJNE WÓD PODZIEMNYCH**
Stan w dniu 31 XII

EXPLOITABLE UNDERGROUND WATER RESOURCES
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	1995	2000	2001	2002	SPECIFICATION
	w hm ³ in hm ³				
OGÓŁEM	15393,2	16050,2	16167,2	16180,5	TOTAL
z utworów geologicznych:					from geological formations of the:
Czwartorzędowych	9993,6	10570,4	10652,2	10650,0	Quaternary period
Trzeciorzędowych	1643,1	1626,6	1630,7	1631,6	Tertiary period
Kredowych	2105,8	2179,1	2189,4	2197,9	Cretaceous period
Starszych	1650,7	1674,1	1694,9	1701,0	Older

Źródło: dane Państwowego Instytutu Geologicznego.

Source: data of the State Geological Institute.

TABL. 7 (18). WYNIKI BADANIA JAKOŚCI WÓD PODZIEMNYCH

UNDERGROUND WATER QUALITY SURVEY RESULTS

WYSZCZEGÓLNIENIE	Stanowiska badawcze (z poborem prób) <i>Research centres (samplings)</i>	Wody — w % badanych prób — o klasie jakości ^a <i>Waters — in % of tested samples — by quality class</i>			SPECIFICATION
		Ia i Ib (najwyższej i wysokiej) (highest and high)	II (średniej) (moderate)	III (niskiej) (low)	
OGÓŁEM 1995	696	54,9	13,6	31,5	TOTAL <i>from geological formations of the:</i> <i>Quaternary period</i> <i>Tertiary period</i> <i>Cretaceous period</i> <i>Older</i>
2000	652	60,9	15,3	23,8	
2001	650	62,1	14,5	23,4	
2002	629	52,0	25,4	22,6	
z utworów geologicznych:					
Czwartorzędowych	397	49,6	24,9	25,5	
Trzeciorzędowych	96	54,2	27,1	18,7	
Kredowych	68	52,9	30,9	16,2	
Starszych	68	61,8	20,6	17,6	

^a Według kryterium dopuszczalnych wskaźników zanieczyszczeń dla zwykłych wód podziemnych; wody o klasach Ia i Ib odpowiadają wymaganiom stawianym dla wód pitnych.

Źródło: dane Inspekcji Ochrony Środowiska.

^a According to permissible level criteria for ordinary underground waters; waters classified among Ia and Ib purity classes correspond to drinking waters.

Source: data of the Inspectorate for Environmental Protection.

TABL. 8 (19). STAN CZYSTOŚCI RZEK KONTROLOWANYCH^aPURITY OF CONTROLLED RIVERS^a

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Długość w km Length in km		Kryterium fizykochemiczne Physical-chemical criterion				Kryterium bakteriologiczne Bacteriological criterion			
	w Polsce ^b in Poland ^b	w tym odcinków kontrolowanych of which of controlled sections	wody o klasie czystości waters with quality class			wody nadmiernie zanieczyszczone waters excessively polluted	wody o klasie czystości waters with quality class			wody nadmiernie zanieczyszczone waters excessively polluted
			I	II	III		I	II	III	
			w % długości kontrolowanego odcinka in % of length of controlled section							
OGÓŁEM 1995 TOTAL 2000	6733 6733	6188 6175	2,9 6,3	20,3 34,2	33,8 42,3	43,0 17,2	0,0 —	3,1 4,3	11,8 34,6	85,1 61,1
2001	6733	6175	8,6	32,2	39,5	19,7	—	4,4	43,2	52,4
2002	6724	6175	7,3	34,0	39,4	19,3	0,0	6,3	52,9	40,8
Mała Wisła ^c	97	84	18,5	21,5	17,3	42,7	—	10,8	38,1	51,1
Wisła	941	894	—	21,4	53,2	25,4	—	2,0	26,2	71,8
Sofa	89	68	92,2	7,8	—	—	—	—	100,0	—
Dunajec ^d	247	157	57,1	9,0	30,4	3,5	—	34,8	65,2	—
Wisłoka	164	164	34,6	65,4	—	—	—	34,6	—	65,4
San	443	316	52,4	47,6	—	—	—	4,3	67,4	28,3
Kamienna	138	128	—	—	56,7	43,3	—	—	48,0	52,0
Wieprz	303	303	—	46,6	14,2	39,2	—	—	—	42,6
Pilica	319	285	4,8	70,7	10,6	13,9	—	4,9	85,1	10,0
Narew	448	416	—	69,4	27,3	3,3	—	32,6	67,4	—
Bug	587	570	—	15,2	45,7	39,1	—	0,6	92,6	6,8
Odra	742	742	—	6,0	72,3	21,7	—	—	82,5	17,5
Mała Panew	132	124	—	66,3	26,4	7,3	—	12,3	42,8	44,9
Nysa Kłodzka	182	165	10,7	46,1	36,6	6,6	—	27,2	36,1	36,7
Bystrzyca	95	89	12,7	7,2	35,0	45,1	—	—	64,8	35,2
Barycz	133	123	—	16,0	77,4	6,6	—	—	81,5	18,5
Bóbr	270	254	1,2	77,8	14,9	6,1	—	—	19,7	80,3
Nysa Łużycka	198	198	1,2	45,8	12,9	40,1	—	—	7,1	92,9
Warta	808	778	1,5	31,3	58,9	8,3	0,3	—	28,9	70,8
Noteć	388	317	—	42,5	31,1	26,4	—	7,5	64,3	28,2

^a Rzeki uszeregowano w porządku hydrograficznym. ^b Łącznie z odcinkami granicznymi; długość odcinków granicznych patrz dział „Geografia”, tabl. 6 na str. 4. ^c Bez odcinka źródłowego Wisły — Czarnej Wisłki o długości 9 km. ^d Łącznie z Czarnym Dunajcem.

Źródło: dane Inspekcji Ochrony Środowiska.

^a Rivers listed according to hydrographic order. ^b Including border sections; for lengths of sections see the chapter „Geography”, table 6 on page 4. ^c Excluding the source section of Wisła — Czarna Wisłka with the length of 9 km. ^d Including Czarny Dunajec.

Source: data of the Inspectorate for Environmental Protection.

TABL. 9 (20). STAN CZYSTOŚCI WIĘKSZYCH JEZIOR KONTROLOWANYCH W 2001 R.

PURITY OF LARGER LAKES CONTROLLED IN 2001

JEZIORA ^a (nazwa i lokalizacja) LAKES ^a (name and location)	Powierzchnia zwierciadła wody w ha Surface area in ha	Objętość jeziora w hm ³ Volume in hm ³	Głębokość maksymalna w m Maximum depth in m	Klasa czystości wód Water quality class
Dadaj (woj. warmińsko-mazurskie)	976,8	120,8	39,8	III
Jagodne (woj. warmińsko-mazurskie)	942,7	82,7	37,4	poza klasą outside class
Wdzydze Południowe (woj. pomorskie)	918,8	180,1	68,0	II
Kopań (woj. zachodniopomorskie)	789,7	14,8	3,9	III
Gaładuś (woj. podlaskie)	728,6	92,5	54,8	II
Wulpińskie (woj. warmińsko-mazurskie)	706,7	77,0	54,6	II
Szczytno (woj. pomorskie)	645,2	51,8	21,4	II
Myśliborskie (woj. zachodniopomorskie)	617,7	51,9	22,3	III
Kośno (woj. warmińsko-mazurskie)	551,9	75,8	44,5	II
Niedźmieł (Skorzęcińskie; woj. wielkopolskie)	550,9	30,1	21,5	III
Gil Wielki (woj. warmińsko-mazurskie)	538,6	38,7	20,0	II
Wdzydze Północne (woj. pomorskie)	536,8	40,7	18,8	II
Krępsko (woj. pomorskie)	377,3	22,5	17,4	II
Dominickie (woj. wielkopolskie)	343,9	22,2	17,1	II
Długie (k. Swobnicy; woj. zachodniopomorskie) . .	343,4	14,5	6,8	II
Taltowisko (woj. warmińsko-mazurskie)	326,9	45,8	39,5	III
Ostrowskie (na pd. od Strzelna; woj. kujawsko-pomor- skie)	314,5	31,2	35,1	II
Łabędź (woj. warmińsko-mazurskie)	308,4	11,4	10,5	III
Rakutowskie (woj. kujawsko-pomorskie)	300,5	3,2	2,8	II
Pomorze (woj. podlaskie)	295,4	25,3	23,5	III
Rogowskie (woj. kujawsko-pomorskie)	285,3	12,4	14,3	poza klasą outside class
Pełcz (Połcko Wielkie; woj. zachodniopomorskie) . .	279,5	34,2	31,0	II
Czos (woj. warmińsko-mazurskie)	279,1	31,0	42,6	II
Lubiatowo (woj. zachodniopomorskie)	265,1	1,9	2,4	III
Barlineckie (Barlińskie; woj. zachodniopomorskie) . .	259,1	18,6	18,0	II
Zdrużno (woj. warmińsko-mazurskie)	250,2	13,5	25,9	II
Zioło (woj. kujawsko-pomorskie)	248,7	14,7	17,9	poza klasą outside class
Radodzierz (woj. kujawsko-pomorskie)	246,4	12,3	9,5	II

^a Uszeregowane malejąco według powierzchni zwierciadła wody.

Źródło: dane Inspekcji Ochrony Środowiska.

^a Listed according to declining surface area.

Source: data of the Inspectorate for Environmental Protection.

TABL. 10 (21). **JAKOŚĆ WODY DOSTARCZANEJ LUDNOŚCI DO SPOŻYCIA^a W 2002 R.**QUALITY OF WATER SUPPLIED TO THE POPULATION FOR CONSUMPTION^a IN 2002

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Urządzenia Facilities					Ludność ^b zaopatrywana w wodę odpowiadającą wymaganiom sanitarnym w % ludności korzystającej z urządzeń Population ^b supplied with water meeting sanitary requirements in % of population using facilities
	w ewidencji (stan w dniu 31 XII) registered (as of 31 XII)	w tym skontrolowane of which controlled				
		razem total	w % razem — dostarczające wodę in % total — supplying water		nieodpowiadającą wymaganiom sanitarnym not meeting sanitary requirements	
			odpowiadającą wymaganiom sanitarnym meeting sanitary requirements	razem total		

MIASTA
URBAN AREAS

Wodociągi o wydajności w m³/d:
Waterworks with a capacity of m³/24 h:

poniżej 10 below	1489	1338	81,9	18,1	2,9	88,7
10— 1000	1896	1872	81,5	18,5	1,7	82,7
1001— 10000	561	559	84,6	15,4	1,8	86,2
10001—100000	76	76	94,7	5,3	—	95,9
powyżej 100000 over	8	8	100,0	—	—	99,3
Studnie: publiczne Wells: public	2272	1563	29,6	70,4	27,6	63,6
inne others	.	238	43,7	56,3	37,0	75,0

WIEŚ
RURAL AREAS

Wodociągi o wydajności w m³/d:
Waterworks with a capacity of m³/24 h:

poniżej 10 below	9375	7768	77,3	22,7	5,2	76,4
10— 1000	9500	9402	78,5	21,5	2,1	83,1
1001— 10000	426	424	90,8	9,2	1,9	87,3
10001—100000	3	3	100,0	—	—	84,5
powyżej 100000 ^d over	x	x	x	x	x	100,0 ^e
Studnie: publiczne Wells: public	448	381	30,2	69,8	20,2	38,3
inne others	.	966	55,4	44,6	28,1	75,5

^a Patrz uwagi ogólne, ust. 8 na str. 11. ^b Na podstawie szacunków. ^c Udział obliczono z liczby skontrolowanych urządzeń łącznie. ^d Urządzenia ujęte w ewidencji dotyczącej miast. ^e Dotyczy 131 tys. ludności wsi woj. śląskiego.

Źródło: dane Ministerstwa Zdrowia.

^a See general notes, item 8 on page 11. ^b Estimated data. ^c Share is calculated from the total number of controlled facilities. ^d Facilities covered by register concerning cities. ^e Refers to 131 thous. of rural areas population of śląskie voivodship.

Source: data of the Ministry of Health.

TABL. 11 (22). OCENA SANITARNA NIEKTÓRYCH ARTYKUŁÓW SPOŻYWCZYCH^a
 SANITARY EVALUATION OF SOME FOODSTUFF ARTICLES^a

WYSZCZEGÓLNIENIE	1995	2000	2001	2002	SPECIFICATION
	próby zdyskwalifikowane w % ogółu zbadanych prób				
	disqualified samples in % of tested samples				
Mleko spożywcze (bez mleka w proszku)	24,0	14,6	13,8	12,4	Consumer milk (excluding powdered milk)
Masło	25,3	23,2	19,7	18,0	Butter
Mięso i przetwory (bez konserw)	.	7,8	6,4	5,8	Meat and their products (excluding tinned products)
Tłuszcze: roślinne	3,3	3,2	3,2	2,5	Fats: plant
zwierzęce	11,8	10,7	15,9	9,2	animal
Pieczywo	7,1	8,7	8,5	8,7	Bread
Owoce, warzywa, grzyby i przetwory (bez konserw)	8,4	11,0	9,3	10,8	Fruit, vegetables, mushrooms and their products (excluding tinned products)
Napoje bezalkoholowe	18,4	13,1	10,7	9,0	Non-alcoholic beverages

^a Patrz uwagi ogólne, ust. 9 na str. 12.

Źródło: dane Ministerstwa Zdrowia, w zakresie mięsa i przetworów — Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

^a See general notes, item 9 on page 12.

Source: data of the Ministry of Health, in the case of meat and their products — of the Ministry of Agriculture and Rural Development.

TABL. 12 (23). ŚCIEKI PRZEMYSŁOWE I KOMUNALNE ODPROWADZONE DO WÓD POWIERZCHNIOWYCH
 INDUSTRIAL AND MUNICIPAL WASTE WATER DISCHARGED INTO SURFACE WATERS

WYSZCZEGÓLNIENIE	1995	2000	2001	2002	SPECIFICATION
	w hm ³ in hm ³				
OGÓŁEM	9980,9	9160,7	8948,2	8989,7	TOTAL
odprowadzone bezpośrednio z zakładów ^a	8128,5	7666,7	7522,9	7636,5	discharged directly by plants ^a
w tym wody chłodnicze	6961,3	6659,2	6545,8	6711,1	of which cooling water
odprowadzone siecią kanalizacyjną	1852,4	1494,0	1425,3	1353,1	discharged by sewerage system
W tym ścieki wymagające oczyszczania	3019,6	2501,5	2402,4	2278,5	Of which waste water requiring treatment
oczyszczane	2319,4	2200,2	2160,5	2073,9	treated
w tym odprowadzone siecią kanalizacyjną	1257,6	1243,4	1227,4	1190,9	of which discharged by sewerage system
mechanicznie	917,3	732,7	712,6	660,0	mechanically
chemicznie	188,0	131,2	132,0	123,8	chemically
biologicznie	1133,0	875,9	803,1	731,7	biologically
z podwyższonym usuwaniem biogenów	81,1 ^b	460,4	512,7	558,4	with increased biogene removal (disposal)
nieoczyszczane	700,2	301,3	241,9	204,6	untreated
odprowadzone bezpośrednio z zakładów ^a	105,4	50,8	44,0	42,4	discharged directly by plants ^a
odprowadzone siecią kanalizacyjną	594,8	250,5	197,9	162,2	discharged by sewerage system

^a Od 2000 r. ścieki odprowadzone do wód powierzchniowych lub do ziemi. ^b Dotyczy ścieków komunalnych.

^a Since 2000 waste water discharged into surface waters or into the ground. ^b Concerns municipal waste water.

TABL. 13 (24). JEDNOSTKI^a ODPROWADZAJĄCE ŚCIEKI WEDŁUG MIEJSCA ODPROWADZANIA ORAZ WYPOSAŻENIA W OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW

Stan w dniu 31 XII

ENTITIES^a DISCHARGING WASTE WATER BY PLACE OF DISCHARGE AND WASTE WATER TREATMENT PLANTS POSSESSED

As of 31 XII

JEDNOSTKI	1995	2000	2001	2002	ENTITIES
OGÓŁEM	3493	2697	2547	2430	TOTAL
Odprawdzające ścieki bezpośrednio do wód powierzchniowych ^b	1868	1499	1413	1327	Discharging waste water directly into surface waters ^b
wyposażone w oczyszczalnię ścieków	1589	1238	1185	1132	possessing waste water treatment plants
o wystarczającej przepustowości	1415	1115	1077	1030	with sufficient capacity
o niewystarczającej przepustowości	174	123	108	102	with insufficient capacity
bez oczyszczalni ścieków	279	261	228	195	not possessing waste water treatment plants
Odprawdzające ścieki do kanalizacji lub do ziemi ^c (bez oczyszczalni ścieków)	1625	1198	1134	1103	Discharging waste water into sewerage system or into the ground ^c (not possessing waste water treatment plants)
w tym wyposażone w podczyszczalnię ścieków	579	528	486	496	of which possessing waste water pre-treatment plants

^a Bez przedsiębiorstw i zakładów wodociągowo-kanalizacyjnych. ^b, ^c Od 2000 r.: ^b — do wód powierzchniowych lub do ziemi, ^c — tylko do kanalizacji.

^a Excluding enterprises and water-sewerage treatment plants. ^b, ^c Since 2000: ^b — into surface water or into the ground, ^c — only to sewerage system.

TABL. 14 (25). ŚCIEKI KOMUNALNE ODPROWADZONE SIECIĄ KANALIZACYJNĄ

MUNICIPAL WASTE WATER DISCHARGED BY SEWERAGE SYSTEM

WYSZCZEGÓLNIENIE	1995	2000	2001	2002	SPECIFICATION
	w hm ³ in hm ³				
OGÓŁEM	1852,4	1494,0	1425,3	1353,1	TOTAL
Oczyszczane	1257,6	1243,4	1227,4	1190,9	Treated
mechanicznie	259,3	84,8	74,0	61,1	mechanically
chemicznie	38,7	2,3	2,2	2,0	chemically
biologicznie	878,5	705,8	649,8	581,6	biologically
z podwyższonym usuwaniem biogenów	81,1	450,5	501,4	546,3	with increased biogene removal (disposal)
Nieoczyszczane	594,8	250,5	197,9	162,2	Untreated

TABL. 15 (26). OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW W 2002 R.

Stan w dniu 31 XII

WASTE WATER TREATMENT PLANTS IN 2002

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem Total	Mechaniczne Mechanical	Chemiczne Chemical	Biologiczne Biological	Z podwyższonym usuwaniem biogenów With increased biogene removal (disposal)	SPECIFICATION
Oczyszczalnie ścieków przemysłowych						Industrial waste water treatment plants
Liczba	1465	497	133	790	45	Number
Przepustowość w dam ³ /d	7104	4093	1298	1476	237	Capacity in dam ³ /24h
Oczyszczalnie ścieków komunalnych^a						Municipal waste water treatment plants^a
Liczba	2655	122	14	1961	558	Number
Przepustowość w dam ³ /d	9177	766	3	3978	4429	Capacity in dam ³ /24h
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem ^b	56,7	2,7	0,1	27,1	26,8	Population using waste water treatment plants in % of total population ^b

^a Pracujące na sieci kanalizacyjnej; patrz dział „Infrastruktura komunalna. Mieszkania”, tabl. 1 i 3 na str. 232 i 233. ^b Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków — na podstawie szacunków, ludność ogółem — na podstawie bilansów.

^a On sewerage system; see chapter "Municipal infrastructure. Dwellings", tables 1 and 3 on page 232 and 233. ^b Population using waste water treatment plants — estimated data, total population — based on balances.

TABL. 16 (27). CAŁKOWITA EMISJA GŁÓWNYCH ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA^a
TOTAL EMISSION OF MAIN AIR POLLUTANTS^a

WYSZCZEGÓLNIENIE	1995	2000	2001	SPECIFICATION
	w tys. t in thous. t			
Dwutlenek siarki	2376	1511	1564	Sulphur dioxide
Dwutlenek azotu	1120	838	805	Nitrogen dioxide
Dwutlenek węgla	348926	314812	317844	Carbon dioxide
Tlenek węgla	4547	3463	3528	Carbon monoxide
Niemetanowe lotne związki organi- czne	1076	904	873	Volatile non-methane organic com- pounds
źródła antropogeniczne	769	599	576	anthropogenic sources
przyroda	307	306	297	nature
Amoniak	380	322	328	Ammonia
Pyły ^b	1308	464 ^c	491 ^c	Particulates ^b

^a Dane szacunkowe. ^b Emisja ze źródeł stacjonarnych i mobilnych, w 1995 r. — tylko ze źródeł stacjonarnych. ^c Dane nieporównywalne z danymi za lata poprzednie z powodu zmiany metodologii szacowania emisji pyłów.
Źródło: dane Krajowego Centrum Inwentaryzacji Emisji; w zakresie dwutlenku węgla dla 1995 r. — „III Raport rządowy dla Konferencji Stron Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu”, Warszawa 2001, zatwierdzone przez Ministerstwo Środowiska.
^a Estimated data. ^b Emission from stationary and mobile sources, in 1995 — only from stationary sources. ^c Data are not comparable with data for previous years due to a change in the methodology of estimating particulate emission.
Source: data of National Emission Centre; in regard carbon dioxide for 1995 — the “III Government Report for the United Nations Party Framework Convention conference in regard to climatic changes”, Warsaw 2001.

TABL. 17 (28). CAŁKOWITA EMISJA DWUTLENKU SIARKI, DWUTLENKU AZOTU I PYŁÓW^a
WEDŁUG ŹRÓDEŁ ZANIECZYSZCZEŃ
TOTAL EMISSION OF SULPHUR DIOXIDE, NITROGEN DIOXIDE AND PARTICULATES^a
BY SOURCES OF POLLUTION

WYSZCZEGÓLNIENIE	Dwutlenek siarki Sulphur dioxide			Dwutlenek azotu Nitrogen dioxide			Pyły ^b Particulates ^b			SPECIFICATION
	1995	2000	2001	1995	2000	2001	1995	2000	2001	
	w tys. t in thous. t									
OGÓŁEM	2376	1511	1564	1120	838	805	1308	464	491	TOTAL
Źródła stacjonarne:										Stationary sources:
energetyka zawodo- wa	1223	805	769	377	237	242	193	64	58	power plants generating
energetyka przemy- słowa	384	265	326	111	81	86	625	19	25	industrial power plants
technologie przemy- słowe	200	91	75	103	109	68		72	62	industrial technolo- gies
inne źródła ^c	527	309	354	115	97	118	490	248	288	other sources ^c
Źródła mobilne	42	41	40	414	314	291	.	61	59	Mobile sources

^a Dane szacunkowe. ^b Patrz notki b i c do tabl. 16. ^c Kotłownie lokalne, paleniska domowe, rolnictwo i inne.
Źródło: dane Krajowego Centrum Inwentaryzacji Emisji zatwierdzone przez Ministerstwo Środowiska.
^a Estimated data. ^b See footnotes b and c to table 16. ^c Local boiler plants, household furnaces, agriculture and others.
Source: data of the National Emission Centre; approved by the Ministry of Environment.

TABL. 18 (29). CAŁKOWITA EMISJA GŁÓWNYCH GAZÓW CIEPLARNIANYCH^aTOTAL EMISSION OF MAIN GREENHOUSE GASES^a

WYSZCZEGÓLNIENIE	2000	2001	2000	2001	SPECIFICATION
			wyrażona w ekwiwalencie dwutlenku węgla expressed in equivalent carbon dioxide		
			w tys. t in thous. t		
Dwutlenek węgla	314812	317844	x	x	Carbon dioxide
Metan	2183	1849	45843	38820	Methane
Podtlenek azotu	77	77	23870	23945	Nitrous oxide
Chlorowcowęglowodory:					Hydrocarbon halides:
wodorofluorowęglowodory (HFC _s)	0,603	0,846	889,70	1282,56	hydrofluorohydrocarbons (HFC _s)
perfluorowęglowodory (PFC _s) . .	0,107	0,130	720,00	881,16	perfluorohydrocarbons (PFC _s)
sześćciofluorek siarki	0,001	0,001	17,10	17,56	sulphur hexafluoride

^a Dane szacunkowe opracowane zgodnie z metodologią IPCC (Międzynarodowego Zespołu ds. Zmian Klimatu).

Źródło: dane Krajowego Centrum Inwentaryzacji Emisji zatwierdzone przez Ministerstwo Środowiska.

^a Estimated data compiled in accordance with IPCC (Intergovernmental Panel Climate Change) methodology.

Source: data of National Emission Centre approved by the Ministry of Environment.

TABL. 19 (30). EMISJA I REDUKCJA PRZEMYSŁOWYCH ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA

EMISSION AND REDUCTION OF INDUSTRIAL AIR POLLUTANTS

WYSZCZEGÓLNIENIE	1995	2000	2001	2002	SPECIFICATION
Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza ^a (stan w dniu 31 XII)	1665	1725	1696	1662	Plants generating substantial air pollution ^a (as of 31 XII)
w tym wyposażone w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń:					of which possessing systems to reduce the emission of:
pyłowych	1419	1353	1321	1269	particulates
gazowych	215	235	227	226	gases
Emisja zanieczyszczeń w tys. t:					Emission of pollutants in thous. t:
pyłowych	432	181	162	140	particulates
w tym:					of which:
pyły ze spalania paliw	363	148	135	117	particulates from the combustion of fuels
pyły cementowo-wapiennicze i materiałów ogniotrwałych	17	7	5	4	cement and lime particulates as well as fire-resistant materials
gazowych (bez dwutlenku węgla)	2785	2083	1995	1915	gases (excluding carbon dioxide)
w tym: dwutlenek siarki	1643	1040	999	926	of which: sulphur dioxide
tlenek węgla	468	345	322	324	carbon monoxide
tlenki azotu	557	371	361	345	nitrogen oxides
Zanieczyszczenia zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń:					Pollutants retained in pollutant reduction systems:
w tysiącach ton:					in thousand tonnes:
pyłowe	18971	17970	17231	16867	particulates
gazowe (bez dwutlenku węgla)	1048	1620	1630	1699	gases (excluding carbon dioxide)
w % zanieczyszczeń wytworzonych:					in % of pollutants produced:
pyłowych	97,8	99,0	99,1	99,2	particulates
gazowych (bez dwutlenku węgla)	27,3	43,7	45,0	47,0	gases (excluding carbon dioxide)
Zmniejszenie (–) zanieczyszczeń ^b w tys. t:					Decrease (–) in pollutants ^b in thous. t:
pyłowych	–94	–21	–16	–21	particulates
gazowych (bez dwutlenku węgla)	–135	–122	–120	–88	gases (excluding carbon dioxide)
w tym dwutlenek siarki	–84	–125	–46	–74	of which sulphur dioxide

^a Emitujące pyły, gazy lub równocześnie pyły i gazy. ^b W warunkach porównywalnych w stosunku do roku poprzedniego, tj. dla tych samych zakładów i rodzajów zanieczyszczeń obliczonych według tych samych metod.

^a Emitting particulates, gases or particulates and gases. ^b In comparable conditions in relation to the previous year, i.e., for the same plants and pollutant types, and calculated according to the same methods.

TABL. 20 (31). **WYPOSAŻENIE ZAKŁADÓW W PODSTAWOWE URZĄDZENIA DO REDUKCJI ZANIECZYSZCZEN POWIETRZA**
Stan w dniu 31 XII
BASIC AIR POLLUTION REDUCTION SYSTEMS IN PLANTS
As of 31 XII

URZĄDZENIA	1995	2000	2001	2002			EQUIPMENT	
				ogółem total	urządzenia o skuteczności equipment efficiency			
					niskiej low	średniej moderate		wysokiej high
Cyklony	6440	5541	5091	4777	703	1483	2591	Cyclones
Multicyklony	1151	996	946	876	126	373	377	Multicyclones
Filtry tkaninowe . . .	3474	3703	3770	3690	535	1201	1954	Fabric filters
Elektrofiltry	770	674	665	644	9	102	533	Electrofilters
Urządzenia mokre	2596	1847	1809	1680	596	564	520	Wet air cleaners

TABL. 21 (32). **ŚREDNIE MIESIĘCZNE CAŁKOWITEJ ZAWARTOŚCI OZONU W ATMOSFERZE^a**
MONTHLY AVERAGE TOTAL OZONE CONTENT IN THE ATMOSPHERE^a

LATA YEARS	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	w dobsonach in dobsons											

OGÓŁEM TOTAL												
1995	322	339	378	363	347	331	326	307	295	270	281	292
1997	311	355	357	364	354	353	342	320	291	299	271	266
1998	327	329	390	389	378	349	352	332	315	300	291	299
1999	328	407	392	370	375	342	331	323	289	293	272	299
2000	317	346	353	350	344	332	337	307	294	268	261	308
2001	326	357	379	383	360	360	339	316	316	277	287	327
2002	320	353	370	397	346	356	332	326	313	306	303	302

ZWIĘKSZENIE (+) LUB ZMNIĘJSZENIE (–) W STOSUNKU DO ŚREDNICH WIELOLETNIICH INCREASE (+) OR DECREASE (–) IN RELATION TO LONG-TERM AVERAGES												
1995 do 1963—1994 . . .	–24	–38	–8	–29	–28	–28	–15	–15	–7	–19	–9	–25
1997 do 1963—1996 . . .	–32	–21	–28	–26	–19	–5	+1	–3	–10	+10	–18	–49
1998 do 1963—1997 . . .	–15	–45	+6	—	+5	–9	+11	+10	+14	+11	+3	–14
1999 do 1963—1998 . . .	–13	+34	+8	–19	+3	–16	–10	—	–13	+4	–17	–14
2000 do 1963—1999 . . .	–24	–28	–31	–39	–28	–26	–4	–16	–7	–21	–27	–5
2001 do 1963—2000 . . .	–14	–17	–4	–5	–12	+3	–2	–6	+15	–12	—	+14
2002 do 1963—2001 . . .	–20	–20	–13	+9	–25	–1	–9	+4	+11	+18	+16	–11

^a Pomiary wykonane w Centralnym Obserwatorium Geofizycznym Polskiej Akademii Nauk w Belsku k. Grójca.
Źródło: dane Instytutu Geofizyki Polskiej Akademii Nauk uzyskane w ramach systemu Państwowego Monitoringu Środowiska.
^a Measurements were made by the Central Geophysical Observatory of Polish Academy of Sciences in Belsk, near Grójec.
Source: data of the Geophysical Institute of Polish Academy of Sciences, obtained from the State Environmental Monitoring system.

TABL. 22 (33). ŚREDNIE ROCZNE STĘŻENIE CEZU-137 W NIEKTÓRYCH ARTYKUŁACH SPOŻYWCZYCH
AVERAGE ANNUAL CESIUM-137 CONCENTRATION IN SOME FOOD PRODUCTS

LATA YEARS	Mięso Meat	Drób Poultry	Ryby Fish	Jaja Eggs	Zboża Cereals	Ziemniaki Potatoes	Warzywa Vegetables	Owoce Fruits
	w Bq/kg in Bq/kg							
1985	0,8	0,3	0,3	—	0,6	0,2	0,7	0,4
1986	16,4	3,1	6,3	2,4	7,4	1,2	5,0	8,2
1987	12,3	1,7	3,8	0,7	0,9	0,8	1,0	3,6
1988	3,6	0,6	2,7	0,7	0,9	0,7	0,7	0,8
1989	3,8	1,1	2,4	0,7	0,7	0,8	0,8	0,6
1990	4,4	1,3	2,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
1991	4,0	1,2	2,8	0,5	0,6	0,9	0,9	0,7
1992	2,5	1,0	1,6	0,7	0,2	0,5	0,5	0,5
1993	2,1	0,8	1,5	0,6	0,2	0,4	0,5	0,5
1994	2,6	0,7	2,2	0,6	0,4	0,6	0,5	0,5
1995	2,0	0,8	2,7	0,6	0,3	0,6	0,5	0,5
1996	2,5	0,9	2,4	0,7	0,2	0,6	0,5	0,5
1997	1,9	0,8	1,7	0,7	0,2	0,6	0,5	0,5
1998	2,3	0,7	1,0	0,7	0,2	0,6	0,6	0,5
1999	2,3	0,9	1,4	0,6	0,1	0,6	0,6	0,5
2000	2,6	0,8	1,8	0,7	0,1	0,6	0,6	0,5
2001	1,9	0,9	1,3	0,7	0,2	0,7	0,7	0,5
2002	1,7	1,1	1,7	1,0	0,2	0,8	0,5	0,5

Źródło: dane Państwowej Agencji Atomistyki.

Source: data of the National Atomic Energy Agency.

TABL. 23 (34). ODPADY^a WEDŁUG RODZAJÓW
WASTE^a BY TYPE

WYSZCZEGÓLNIENIE	Odpady wytworzone w ciągu roku Waste generated during the year					Odpady dotych- czas skła- dowane (nagroma- dzone ^b ; stan w końcu roku) Waste land- filled up to now (accu- mulated ^b ; end of year)	SPECIFICATION
	ogółem <i>grand total</i>	pod- dane odczyś- kowi ^c reco- vered ^c	unieszkodliwione <i>treated</i>		maga- zyno- wane czasowo ^d tem- porary stored ^d		
			razem <i>total</i>	w tym składo- wane ^e of which land- filled ^e			
w mln t <i>in mln t</i>							
OGÓŁEM 2000	125,5	96,5	25,1	22,3	3,9	2011,0	TOTAL
2001	123,8	96,8	23,9	20,5	3,2	1977,9	
2002	117,9	93,2	20,7	17,1	4,0	1813,3	
w tym:							<i>of which:</i>
Odpady powstające przy płukaniu i oczyszczaniu kopalin	32,2	29,9	2,2	2,1	0,1	546,1	Waste generated at wash- ing and cleaning mine- rais
Odpady z flotacyjnego wzbogacania rud metali nieżelaznych	29,2	22,6	6,1	6,1	0,5	565,1	Waste from floatation dres- sing of non-ferrous metal ores
Mieszanki popiołowo-żużło- we z mokrego odprowa- dzenia odpadów palenis- kowych	8,1	4,0	3,9	3,8	0,3	237,8	Dust-slag compounds from wet treatment of furnace waste
Popioły lotne z węgla	4,0	3,8	0,1	0,1	0,1	23,8	Coal fly ash
Żużle z procesów wytopiania Odpady z wydobywania ko- palin innych niż rudy me- tali	2,9	2,7	0,0	0,0	0,2	24,8	Waste from the processing of slag
	2,7	2,4	0,3	0,1	0,0	50,6	Waste from mineral non- -metalliferous excavation
Mieszankiny popiołów lotnych i odpadów stałych z wap- niowych metod odsiarcz- nia gazów odlotowych	2,6	2,6	—	—	—	—	Mixtures of fly-ash and solid waste originating from lime- stone methods of desulp- hurisation of waste gases

^a Z wyłączeniem odpadów komunalnych; patrz uwagi ogólne, ust. 14 na str. 14 i dział „Infrastruktura komunalna. Mieszkania”, tabl. 8 na str. 237. ^b Na terenach własnych zakładów. ^c Do 2001 r. określane jako: ^c — wykorzystane, ^d — gromadzone przejściowo. ^e Na terenach własnych zakładów i terenach obcych.

^a Excluding municipal waste; see general notes, item 14 on page 14 and chapter "Municipal infrastructure. Dwellings", table 8 on page 237. ^b On own plant grounds. ^c, ^d Until 2001 defined as: ^c — utilized, ^d — accumulated temporary. ^e On own plant grounds and other land.

TABL. 24 (35). **POWIERZCHNIA O SZCZEGÓLNYCH WALORACH PRZYRODNICZYCH PRAWNIE CHRONIONA**
Stan w dniu 31 XII
LEGALLY PROTECTED AREAS POSSESSING UNIQUE ENVIRONMENTAL VALUE
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	1995	2000	2001	2002		SPECIFICATION	
	w tys. ha <i>in thous. ha</i>			w % powierzchni ogólnej kraju <i>in % of total area of the country</i>	na 1 miesz- kańca w m ² <i>per capita in m²</i>		
O G Ó Ł E M^a	8146,1	10163,8	10336,0	10349,8	33,1	2708	TOTAL^a
Parki narodowe	270,1	306,5	314,5	314,5	1,0	82	National parks
Rezerваты przyrody ^b	121,3	148,7	147,7	149,0	0,5	39	Nature reserves
Parki krajobrazowe ^b	1930,8	2446,9	2470,8	2486,1 ^c	7,9	650	Scenic parks ^b
Obszary chronionego kraj- obrazu ^b	5782,7	7137,7	7276,8	7271,4 ^d	23,2	1903	Areas of protected land- scape ^b
Stanowiska dokumentacyj- ne	0,3	1,0	1,0	0,9	0,0	0	Documentation sites
Zespoły przyrodniczo-kraj- obrazowe	22,2	78,1	78,4	79,5	0,3	21	Natural and scenic com- plexes
Użytki ekologiczne	18,7	44,9	46,8	48,5	0,2	13	Ecological areas

a Łącznie z obiektami utworzonymi na mocy uchwał rad gmin. *b* Bez powierzchni rezerwatów przyrody oraz od 2000 r. także bez innych form ochrony przyrody położonych na ich terenie (ok. 1% powierzchni obszarów prawnie chronionych). *c, d* Łącznie z powierzchnią rezerwatów przyrody oraz innych form ochrony przyrody powierzchnia wynosi: *c* — 2569,2 tys. ha, *d* — 7349,1 tys. ha.
a Including those created on the basis of gmina resolutions. *b* Excluding nature reserves and since 2000 excluding other forms of nature protection within those areas (approximately 1% of legally protected areas). *c, d* Including nature reserves and other forms of nature protection area is: *c* — 2569,2 thous. ha, *d* — 7349,1 thous. ha.

TABL. 25 (36). **PARKI NARODOWE**
Stan w dniu 31 XII
NATIONAL PARKS
As of 31 XII

LATA YEARS PARKI NARODOWE ^a (nazwa i lokalizacja) <i>NATIONAL PARKS^a</i> (name and location)	Powierzchnia w ha Area in ha						
	parków narodowych <i>national parks</i>				otuliny (strefy ochronnej) <i>buffer zones</i> (of the protected areas)		
	ogółem <i>grand total</i>	w tym lasów <i>of which forests</i>	z liczby ogółem — pod ochroną ścisłą <i>of grand total number — strictly protected</i>		ogółem <i>total</i>	w tym strefy ochronnej zwierzyny <i>of which animal protection zones</i>	
			razem <i>total</i>	w tym lasów <i>of which forests</i>			
O G Ó Ł E M	1995	270103	169513	58677	44981	280789	42234
TOTAL	2000	306494	190893	64322	50401	401363	30821
	2001	314527	190732	65004	50425	411817	30821
	2002	314533	191178	64997	50566	411817	30821
Biebrzański (woj. podlaskie)		59223	15530	5059	4122	66824	—
Kampinoski (woj. mazowieckie, łódzkie)		38544	27599	4638	4129	37757	21970
Bieszczadzki (woj. podkarpackie)		29202	24723	18425	16739	55783	—
Tatrzański (woj. małopolskie)		21164	15191	11514	6149	—	—
Magurski (woj. podkarpackie, małopolskie)		19439	18531	2408	2408	22969	—
Słowiński (woj. pomorskie)		18618	4603	5619	2529	—	—
Wigierski (woj. podlaskie)		15085	9464	623	283	11284	—
Drawieński (woj. zachodniopomorskie, lubuskie i wielko- polskie)		11342	9614	368	361	35267	—
Woliński (woj. zachodniopomorskie)		10937	4648	225	225	3368	—
Białowiecki (woj. podlaskie)		10502	9594	4747	4747	3224	—
Poleski (woj. lubelskie)		9762	4780	116	115	14042	—
Roztoczański (woj. lubelskie)		8483	8102	806	806	38096	—

a Uszeregowane malejąco według powierzchni ogółem.
a Listed according to decreasing grand total area.

TABL. 25 (36). **PARKI NARODOWE (dok.)**

Stan w dniu 31 XII

NATIONAL PARKS (cont.)

As of 31 XII

PARKI NARODOWE ^a (nazwa i lokalizacja) NATIONAL PARKS ^a (name and location)	Powierzchnia w ha Area in ha					
	parków narodowych national parks				otuliny (strefy ochronnej) buffer zones (of the protected areas)	
	ogółem grand total	w tym lasów of which forests	z liczby ogółem — pod ochroną ścisłą of grand total number — strictly protected		ogółem total	w tym strefy ochronnej zwierzyny of which animal protection zones
			razem total	w tym lasów of which forests		
Ujście Warty (woj. lubuskie)	8038	82	682	—	10454	—
Świętokrzyski (woj. świętokrzyskie)	7626	7212	1731	1710	20780	—
Wielkopolski (woj. wielkopolskie)	7584	4658	260	115	7256	—
Narwiański (woj. podlaskie)	7350	93	—	—	15408	—
Gorczański (woj. małopolskie)	7031	6591	3611	3596	16647	—
Gór Stołowych (woj. dolnośląskie)	6340	5779	376	360	10515	—
Karkonoski (woj. dolnośląskie)	5581	4022	1726	294	11266	—
Bory Tucholskie (woj. pomorskie)	4798	3970	—	—	12981	—
Babiogórski (woj. małopolskie, śląskie)	3392	3198	1062	943	8437	—
Pieniński (woj. małopolskie)	2346	1665	750	684	2682	2074
Ojcowski (woj. małopolskie)	2146	1529	251	251	6777	6777

^a Uszeregowane malejąco według powierzchni ogółem.^a Listed according to decreasing grand total area.TABL. 26 (37). **REZERWATY PRZYRODY**

Stan w dniu 31 XII

NATURE RESERVES

As of 31 XII

LATA REZERWATY	Obiekty <i>Number</i>	Powierzchnia w ha <i>Area in ha</i>			YEARS RESERVES	
		ogółem <i>total</i>	rezerwatów <i>reserves</i>			
			ściśtych ^a <i>strictly protected^a</i>	częściowych ^b <i>partially protected^b</i>		
OGÓŁEM 1995	1122	121303	4694	116609	TOTAL	
2000	1307	148732	3952	144780		
2001	1345	147708	3046	144662		
2002	1354	148965	3243	145722		
Faunistyczne	133	37089	419	36670		Fauna
Krajobrazowe	99	37272	472	36800		Scenic
Leśne	691	52232	1176	51056		Forest
Torfowiskowe	134	12293	915	11378		Peat-bog
Florystyczne	162	3836	223	3613		Flora
Wodne	28	3875	5	3870		Water
Przyrody nieożywionej	70	1901	25	1876	Inanimate nature	
Stepowe	33	416	8	408	Steppe	
Stonoroślowe	4	51	—	51	Halophyte	

^a Rezerwaty, w których chroniona jest cała przyroda i zakazane są wszelkie czynności gospodarcze. ^b Rezerwaty, w których chronione są tylko niektóre składniki przyrody, a czynności gospodarcze są w odpowiedni sposób ograniczone.^a Reserves in which all forms of nature are protected and all economic activity is prohibited. ^b Reserves in which only some forms of nature are protected and economic activity is limited.

TABL. 27 (38). **PARKI KRAJOBRAZOWE**
Stan w dniu 31 XII
SCENIC PARKS
As of 31 XII

LATA YEARS PARKI KRAJOBRAZOWE ^a (nazwa i lokalizacja) SCENIC PARKS ^a (name and location)	Powierzchnia ^b w ha Area ^b in ha			
	ogółem total	w tym of which		
		lasów forests	użytków rolnych agricultural land	wód water
OGÓŁEM 1995	1971533	1083505	689528	77688
TOTAL 2000	2530953	1345909	905690	101170
. 2001	2552804	1365543	897137	101781
. 2002	2569178	1372371	906578	102080
w tym: of which:				
Zespół Jurajskich Parków Krajobrazowych ^c (woj. śląskie, małopolskie)	115781	39988	59788	248
Dolina Baryczy (woj. dolnośląskie, wielkopolskie)	87040	36299	31965	7479
Puszczy Knyszyńskiej (woj. podlaskie)	74447	60864	4862	381
Nadbużański (woj. mazowieckie)	74137	26778	40970	2562
Pogórza Przemyskiego (woj. podkarpackie)	61862	37255	20048	895
Zespół Parków Krajobrazowych Gór Świętokrzyskich ^d (woj. świętokrzyskie)	58514	45625	10808	1805
Doliny Dolnej Wisty (woj. kujawsko-pomorskie)	55643	9371	38371	3099
Krajeński (woj. kujawsko-pomorskie)	54395	15706	34150	2450
Popradzki (woj. małopolskie)	54393	37932	14885	750
Mazurski (woj. warmińsko-mazurskie)	53655	29000	7655	17000
Stobrawski (woj. opolskie)	52637	41558	10001	790
Góry Słonne (woj. podkarpackie)	51392	31306	16390	277
Ciśniańsko-Wetliński (woj. podkarpackie)	51146	41898	5618	306
Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich (woj. śląskie)	49387	28840	16806	659
Drawski (woj. zachodniopomorskie)	41430	10361	26768	4301
Zespół Parków Krajobrazowych Ponidzia ^e (woj. świętokrzyskie)	40692	5875	31131	419
Lasy Janowskie (woj. lubelskie, podkarpackie)	39150	30417	7218	1384
Gostynińsko-Włocławski (woj. kujawsko-pomorskie, mazowieckie)	38950	24280	11460	1285
Lasy nad Górną Liswartą (woj. śląskie)	38701	22147	11525	464
Beskidu Śląskiego (woj. śląskie)	38620	33771	4800	49
Dolina Słupi (woj. pomorskie)	37040	26560	7700	2330
Tucholski (woj. kujawsko-pomorskie, pomorskie)	36984	31810	3410	827
Żywiecki (woj. śląskie)	35870	29415	5375	185
Skierbieszowski (woj. lubelskie)	35488	5173	29216	60
Zaborski (woj. pomorskie)	34026	21541	8008	3575
Dolina Sanu (woj. podkarpackie)	33499	28343	3039	331
Kaszubski (woj. pomorskie)	33202	11230	16712	3430
Podlaski Przełom Bugu (woj. lubelskie, mazowieckie)	30906	10292	10750	823
Cedyński (woj. zachodniopomorskie)	30850	19494	8515	802
Sierakowski (woj. wielkopolskie)	30413	9898	15881	2254
Puszczy Solskiej (woj. lubelskie, podkarpackie)	28980	24805	3292	173
Śnieżnicki (woj. dolnośląskie)	28800	21302	7475	23
Górznińsko-Lidzbarski (woj. kujawsko-pomorskie, warmińsko-mazurskie)	27764	18223	7775	898

^a Uszeregowane malejąco według powierzchni ogółem. ^b Łącznie z rezerwatami przyrody i innymi formami ochrony przyrody położonymi na terenie parków. ^c—e Obejmuje parki: *c* — Bielańsko-Tyniecki, Rudniański, Tenczyński, Dolinki Krakowskie, Dłubniański, Orlich Gniazd, Stawki, *d* — Suchedniowsko-Oblegórski, Cisowsko-Orłowiński, Sieradowicki, Jeleniowski, *e* — Szaniecki, Nadnidziański i Kozubowski.

^a Listed according to decreasing total area. ^b Including nature reserves and other forms of nature protection located within parks. *c*—*e* Includes parks: *c* — Bielańsko-Tyniecki, Rudniański, Tenczyński, Dolinki Krakowskie, Dłubniański, Orlich Gniazd, Stawki, *d* — Suchedniowsko-Oblegórski, Cisowsko-Orłowiński, Sieradowicki, Jeleniowski, *e* — Szaniecki, Nadnidziański and Kozubowski.

TABL. 27 (38). **PARKI KRAJOBRAZOWE (dok.)**

Stan w dniu 31 XII

*SCENIC PARKS (cont.)**As of 31 XII*

PARKI KRAJOBRAZOWE ^a (nazwa i lokalizacja) <i>SCENIC PARKS^a</i> (name and location)	Powierzchnia ^b w ha Area ^b in ha			
	ogółem <i>total</i>	w tym of which		
		lasów <i>forests</i>	użytków rolnych <i>agricultural land</i>	wód <i>water</i>
Kozienicki (woj. mazowieckie)	26234	24033	895	115
Czarnorzecko-Strzyżowski (woj. podkarpackie)	25784	12320	10846	222
Beskidu Małego (woj. śląskie, małopolskie)	25770	13927	2613	—
Międzyrzecze Warty i Widawki (woj. łódzkie)	25330	6225	16700	533
Pojezierza Iławskiego (woj. warmińsko-mazurskie, pomorskie)	25280	15735	4149	4817
Powidzki (woj. wielkopolskie)	24600	5500	16100	3000
Barlinecko-Gorzowski (woj. lubuskie, zachodniopomorskie) . .	23983	19485	1786	1137
Bolimowski (woj. łódzkie, mazowieckie)	23130	14109	5608	49
Przemkowski (woj. dolnośląskie)	22338	10714	4712	1101
Przemęcki (woj. wielkopolskie, lubuskie)	21450	8830	10969	1411

^a Uszeregowane malejąco według powierzchni ogółem. ^b Łącznie z rezerwatami przyrody i innymi formami ochrony przyrody położonymi na terenie parków.

^a Listed according to decreasing total area. ^b Including nature reserves and other forms of nature protection located within parks.

TABL. 28 (39). **LASY OCHRONNE^a**

Stan w dniu 1 I

*PROTECTIVE FORESTS^a**As of 1 I*

KATEGORIE LASÓW	1995	2000	2001	2002	FOREST CATEGORY
	w tys. ha in thous. ha				
OGÓŁEM	3312	3399	3423	3376	TOTAL
Glebochronne	204	257	279	294	Soil-protecting
Wodochronne	898	1156	1232	1302	Water-protecting
Uzdrowskowo-klimatyczne	72	61	65	65	Health-resort and climatic
Masowego wypoczynku ludności . .	469	132	65	19	Recreational
Strefy zieleni wysokiej	119	29	10	3	High vegetation zone
Strefy górnej granicy występowania lasu	2	3	3	3	Upper limit of forest zone
Krajobrazowe	280	114	67	15	Scenic
Znajdujące się wyłącznie w strefach szkodliwego oddziaływania przemysłu	777	812	791	716	Exclusively within zones characterized by harmful influence of industry
Nasienne	27	11	12	13	Seedling
W miastach i wokół miast	291	590	641	641	In urban areas and around urban centres
Pozostałe	173	234	268	305	Others

^a W lasach w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe; w 1995 r. stan w dniu 31 XII.

Źródło: od 1999 r. dane Ministerstwa Środowiska.

^a In forests managed by the State Forestry Organizational Entity "State Forests"; in 1995 as of 31 XII.

Source: since 1999 data of the Ministry of Environment.

TABL. 29 (40). **POMNIKI PRZYRODY**
Stan w dniu 31 XII
NATURE MONUMENTS
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	1995	2000	2001	2002	SPECIFICATION
OGÓŁEM^a	26423	33094	33781	33882	TOTAL^a
Pojedyncze drzewa	19693	25940	26636	26720	Individual trees
Grupy drzew	4222	4501	4535	4479	Tree clusters
Głazy narzutowe	1059	1104	1053	1062	Erratic boulders
Skalki, groty, jaskinie	772	777	771	829	Stones, grottos, caves
Aleje	677	772	786	792	Alleys

a Łącznie z obiektami utworzonymi na mocy uchwał rad gmin; w 2002 r. — 4895.
a Including those established on the basis of gmina resolution; in 2002 — 4895.

TABL. 30 (41). **WAŻNIEJSZE ZWIERZĘTA CHRONIONE^a**
Stan w dniu 31 XII
MAJOR ANIMALS PROTECTED^a
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	1995	2000	2001	2002	SPECIFICATION
Żubry	704	715	749	807	European bison
Kozice	96	87	92	105	Chamois
Niedźwiedzie	69	118	100	125	Bears
Bobry	12740	24464	30153	37130	Beavers
Rysie ^{bc}	—	285	150	171	Lynxes ^{bc}
Wilki ^{cd}	—	1086	696	743	Wolves ^{cd}

a Dane szacunkowe. *b* Objęte ochroną gatunkową zwierząt od 1 IV 1995 r. *c* Od 2001 r. zmiana metody inwentaryzacji.
d Objęte ochroną gatunkową zwierząt od 28 IV 1998 r. na terenie całego kraju.
Źródło: dane Ministerstwa Środowiska.
a Estimated data. *b* Included among animal species protected since 1 IV 1995. *c* Since 2001 inventory method change.
d Included among animal species protected since 28 IV 1998 on total area of the country.
Source: data of the Ministry of Environment.

TABL. 31 (42). **LASY USZKODZONE**
DAMAGED FORESTS

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Uszkodzenia w % <i>Damage in %</i>			
	ogółem <i>total</i>	I (słabe) <i>(slight)</i>	II (średnie) <i>(moderate)</i>	III (silne) <i>(severe)</i>
Udział stref uszkodzenia emisjami przemysłowymi w 1995	32,4	23,7	8,3	0,4
powierzchni lasów ogółem ^a 2000	57,7	47,6	9,8	0,3
Share of areas damaged by industrial emissions in total 2001	60,0	50,2	9,5	0,3
forest area ^a 2002	60,8	50,8	9,7	0,3
Udział drzew o stopniu (klasie) uszkodzenia (defoliacja 1995	94,1	41,6	49,5	3,0
i odbarwienie aparatu asymilacyjnego drzew) w 2000	89,2	57,7	29,9	1,6
ogólnej reprezentatywnej próbie drzew badanych ^b 2001	89,7	59,4	28,7	1,6
Share of trees with a given degree (class) of damage 2002	90,8	58,5	30,7	1,6
(defoliation and decolouration of the needles and leaves) in the total representative sample of trees surveyed ^b				

a W lasach w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe. *b* W drzewostanach w wieku 41 lat i więcej, nie uwzględniono drzew martwych.
Źródło: dane Ministerstwa Środowiska.
a In forests managed by the State Forestry Organizational Entity "State Forests". *b* In tree stands aged 41 and more, excluding dead trees.
Source: data of the Ministry of Environment.

TABL. 32 (43). **WYDATKI^a INWESTYCYJNE NA OCHRONĘ ŚRODOWISKA I GOSPODARKĘ WODNĄ (ceny bieżące)****INVESTMENT EXPENDITURES^a ON ENVIRONMENTAL PROTECTION AND WATER MANAGEMENT (current prices)**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2000	2001	2002	SPECIFICATION
W MILIONACH ZŁOTYCH IN MILLION ZLOTYS				
Ochrona środowiska	6570,3	6168,9	5027,1	Environmental protection
w tym:				of which:
Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	2417,8	2157,3	1485,4	Protection of air and climate
w tym wydatki na nowe techniki i technologie spalania paliw oraz modernizację kotłowni i ciepłowni	882,1	1077,0	818,3	of which expenditures on modern fuel combustion technologies as well as the modernization of boiler and thermal energy plants
Gospodarka ściekowa i ochrona wód	3341,2	3277,3	2833,6	Waste water management and protection of waters
w tym wydatki na:				of which expenditures on:
oczyszczanie ścieków komunalnych	1161,8	1205,5	790,5	municipal waste water treatment
sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki i wody opadowe	1902,2	1782,7	1844,5	sewerage system for the transport of waste water and waste water basins
systemy obiegowego zasilania wodą	45,8	5,9	5,7	rotary system of water supply
Gospodarka odpadami, ochrona gleb i wód podziemnych	650,6	463,9	573,1	Waste management, protection of soils and underground waters
Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu	4,0	6,7	4,2	Protection of nature, biodiversity and landscape
w tym ochrona przyrody i krajobrazu	3,3	5,9	3,4	of which the protection of nature and landscape
Zmniejszanie hałasu i wibracji	47,3	31,5	23,2	Noise and vibration reduction
Gospodarka wodna	1652,7	1315,1	1440,1	Water management
wydatki na:				expenditures on:
Ujęcia i doprowadzenia wody	851,8	675,7	681,0	Water intakes and systems
Stacje uzdatniania wody	196,8	168,1	217,6	Water treatment plants
Zbiorniki wodne	205,8	183,5	202,7	Reservoirs and falls
Regulację i zabudowę rzek i potoków	154,9	115,9	176,9	Regulation and management of rivers and streams
Obwałowania przeciwpowodziowe i stacje pomp	243,5	171,9	161,9	Flood embankments and pump stations
UDZIAŁ W NAKŁADACH INWESTYCYJNYCH W GOSPODARCE NARODOWEJ w % SHARE IN INVESTMENT OUTLAYS IN THE NATIONAL ECONOMY in %				
Ochrona środowiska	4,9	5,1	4,6	Environmental protection
Gospodarka wodna	1,2	1,1	1,3	Water management
UDZIAŁ W PRODUKCIE KRAJOWYM BRUTTO ^b w % SHARE IN GROSS DOMESTIC PRODUCT ^b in %				
Ochrona środowiska	0,9	0,8	0,7	Environmental protection
Gospodarka wodna	0,2	0,2	0,2	Water management

^a Do 2001 r. określane jako nakłady inwestycyjne; wydatki te uwzględniono również w nakładach inwestycyjnych we właściwych sekcjach gospodarki narodowej; patrz uwagi ogólne, ust. 17 na str. 16. ^b Patrz uwagi ogólne działu „Rachunki narodowe”, ust. 2 na str. 570.

^a Until 2001 defined as investment outlays; these expenditures are included in the appropriate sections of the national economy; see general notes, item 17 on page 16. ^b See general notes to the chapter "National accounts", item 2 on page 570.

TABL. 33 (44). EFEKTY RZECZOWE UZYSKANE W WYNIKU PRZEKAZANIA DO UŻYTKU INWESTYCJI
OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

TANGIBLE EFFECTS OF INVESTMENTS IN ENVIRONMENTAL PROTECTION AND WATER MANAGEMENT

WYSZCZEGÓLNIENIE	2000	2001	2002	SPECIFICATION
Ochrona środowiska				Environmental protection
Oczyszczalnie ścieków:				Waste water treatment plants:
obiekty	324 ^a	262 ^b	197 ^c	facilities
w tym oczyszczalnie:				of which:
biologiczne	135	129	119	biological
z podwyższonym usuwaniem biogenów	40	25	29	with increased biogene removal (disposal)
przepustowość oczyszczalni w dam³/d . .	1098 ^d	642 ^b	396 ^c	capacity of treatment plants in dam³/24h
mechanicznych	253	156	29	mechanical
chemicznych	76	1	0,4	chemical
biologicznych	405	173	164	biological
z podwyższonym usuwaniem biogenów	364	312	202	with increased biogene removal (disposal)
Sieć kanalizacyjna w km odprowadzająca:				Sewerage system in km for the transport of:
ścieki	4758	4210	5012	waste water
wody opadowe	343	437	355	waste water basins
Zdolność przekazanych do eksploatacji urządzeń — w tys. t/r — w zakresie:				Ability of completed systems, in thous. t/y, to:
redukcji zanieczyszczeń: pyłowych	170,3	66,5	17,1	reduce: particulate pollutants
gazowych	176,3	64,3	9,0	gas pollutants
unieszkodliwiania odpadów	870	838	614	treatment waste
w tym składowania	631	696	493	of which storage
gospodarczego wykorzystania odpadów . .	746	437	285	manage waste
Rekultywacja terenów składowania odpadów w ha	77	72	56	Reclamation of areas used for depositing waste in ha
Gospodarka wodna				Water management
Wydajność ujęć wodnych ^d w dam³/d	301	139	173	Capacity of water intakes ^d in dam³/24h
Uzdatnianie wody w dam³/d	173	111	101	Water treatment in dam³/24h
Sieć wodociągowa w km	7837	6381	6582	Water-line system in km
Pojemność zbiorników wodnych w hm³ . .	8,1	24,3	1,1	Capacity of water reservoirs in hm³
Regulacja i zabudowa rzek i potoków w km	205	526	609	Regulation and management of rivers and streams in km
Obwałowania przeciwpowodziowe w km . .	204	163	103	Flood embankments in km

a—c Ponadto oddano do użytku oczyszczalnie przyzagrodowe: a — 578 o łącznej przepustowości 502 m³/d, b — 639 o łącznej przepustowości 729 m³/d, c — 734 o łącznej przepustowości 944 m³/d. d Bez ujęć w energetyce zawodowej.

a—c Moreover, the following farmstead treatment facilities were completed: a — 578 with a total capacity of 502 m³/24 h, b — 639 with a total capacity of 729 m³/24 h, c — 734 with a total capacity of 944 m³/24 h. d Excluding water intakes in the power industry.

TABL. 34 (45). FUNDUSZE OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ^d W 2002 R.ENVIRONMENTAL PROTECTION AND WATER MANAGEMENT FUNDS^a IN 2002

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Narodowy	Woje-	Powia-	Gminne	SPECIFICATION
	Total	Natio- nal	wódzkie	towe	Gmina	
	w mln zł in mln zł					
ŚRODKI FUNDS						
Stan funduszy na początek roku	8252,3	4520,9	3141,3	160,2	429,9	Funds at beginning of year
w tym:						of which:
Środki pieniężne i papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	1353,9	151,2	612,6	160,2	429,9	Cash equivalents and securities designated for trading
Należności z tytułu udzielonych pożyczek i kredytów ze środków funduszy	6433,7	4097,1	2336,6	—	—	Dues from granted credits and loans
Zwiększenia stanu funduszy	2806,1	841,7	1053,8	181,7	728,9	Increases of funds
Opłaty za korzystanie ze środowiska	1857,5	530,9	712,9	172,8	440,9	Payments for use of natural environment waste water management and protection of water
gospodarka ściekowa i ochrona wód	470,8	163,0	307,8	—	—	
ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	507,4	183,2	324,2	—	—	protection of air and climate
gospodarka odpadami	118,8	40,7	78,1	—	—	waste management
z tytułu działalności górniczej	140,3	140,3	—	—	—	due to mining activity
pozostałe	620,2 ^b	3,7	2,8	—	—	others
Kary za naruszenie wymagań w zakresie ochrony środowiska	15,0	2,9	5,8	1,6	4,7	Fines for violating the requirements of environmental protection
Opłaty i kary za usuwanie drzew i krzewów	221,2	—	—	—	221,2	Payments and fines for removal of trees and bushes
Otrzymane nadwyżki	75,7	—	75,7	—	—	Received surpluses
Przychody finansowe	553,8	306,9	246,9	—	—	Financial revenues
w tym z oprocentowania:						of which from interest:
udzielonych pożyczek	430,1	278,8	151,3	—	—	granted loans
wolnych środków	89,0	13,8	75,2	—	—	disposable funds
Pozostałe zwiększenia funduszy	82,9	1,0	12,5	7,3	62,1	Other increases of funds
Zmniejszenia stanu funduszy	2214,7	728,6	709,7	195,0	581,4	Decreases of funds
Dotacje	1939,5	630,4	608,4	185,3	515,4	Subsidies
Przekazane nadwyżki	75,7	—	—	9,7	66,0	Transferred surpluses
Koszty działalności operacyjnej	108,1	42,9	65,2	—	—	Costs of operating activity
Koszty finansowe	82,3	51,0	31,3	—	—	Financial costs
Inne koszty i pozostałe zmniejszenia stanu funduszy	9,1	4,3	4,8	—	—	Other costs and decreases of funds
Stan funduszy na koniec roku	8843,7	4634,0	3485,4	146,9	577,4	Funds at end of year
w tym:						of which:
Środki pieniężne i papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	1800,3	212,4	863,6	146,9	577,4	Cash equivalents and securities designated for trading
Należności z tytułu udzielonych pożyczek i kredytów ze środków funduszy	6590,6	4165,2	2425,4	—	—	Dues from granted credits and loans
DZIEDZINY FINANSOWANIA DOMAIN OF FINANCING						
OGÓŁEM	3639,8	1420,5	1546,8	181,8	490,7	TOTAL
Gospodarka ściekowa i ochrona wód	1640,3	614,3	782,9	35,3	207,8	Waste water management and protection of water
Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	834,3	325,7	396,5	46,4	65,7	Protection of air and climate
Gospodarka odpadami	312,2	91,9	115,5	55,6	49,3	Waste management
Pozostałe dziedziny	852,9	388,5	251,9	44,5	168,0	Others

^a Podaje się w nowym ujęciu; dane nie w pełni porównywalne z danymi opublikowanymi w poprzedniej edycji Rocznika.
^b Uwzględniono opłaty za fundusze: powiatowe — 172,8 mln zł, gminne — 440,9 mln zł.

Źródło: dane Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

^a Presented in a new grouping; data are not fully comparable with data published in the previous edition of the Yearbook.
^b Including payments for funds: powiat — 172,8 mln zł, gmina — 440,9 mln zł.

Source: data of the Administration of National Environmental Protection and Water Management Fund.

TABL. 35 (46). FUNDUSZ OCHRONY GRUNTÓW ROLNYCH

AGRICULTURAL LAND PROTECTION FUND

WYSZCZEGÓLNIENIE	1995	2000	2001	2002	SPECIFICATION
	w mln zł <i>in mln zł</i>				
Środki dyspozycyjne	44,3	100,5	110,5	135,7	Disposable funds
w tym:					of which:
Stan środków na początek roku	12,5	28,3	20,1	37,1	Funds at beginning of year
Opłaty za wyłączenie gruntów rolnych na cele nierolnicze	31,8	72,2	90,4	98,7	Payments for designating agricultural land for non-agricultural purposes
w tym:					of which:
roczne	18,2	52,9	66,0	76,4	annual
jednorazowe należności	10,6	9,1	14,2	12,6	one-time payments
Wydatki	28,1	80,8	73,4	95,5	Expenditures

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Source: data of the Ministry of Agriculture and Rural Development.